

ŁAD MEDIALNY

Pętla zwrotna Rzeczypospolitej w erze AI

Obserwacja · Weryfikacja · Alarm · Odpowiedź · Korekta · Ochrona · Pamięć

Ład medialny jako ustrojowa pętla zwrotna Rzeczypospolitej

Warstwa ery AI: jawność pochodzenia treści · oznaczanie treści syntetycznych · audyt algorytmów · samosterowność obywatela

Infografika 1. Pętla Zwrotna Mediów: siedem elementów reagowania na nieprawidłowości systemowe spinających obywatela, media i instytucje Rzeczypospolitej.

Spis treści

1. Streszczenie strategiczne	5
2. Formuła naczelna	6
2.1. Reguła warunków łącznych	7
2.2. Pętla Zwrotna Mediów — siedem elementów	8
2.3. Teza centralna	8
3. Diagnoza: ład medialny Rzeczypospolitej w 2026 roku	8
3.1. Polska jako hybryda poza klasyczną typologią	9
3.2. Przechwytywanie mediów jako podatność strukturalna	9
3.3. Pułapka finansowania mediów publicznych	10
3.4. Koncentracja, własność i pluralizm rynkowy	10
3.5. Platformy, twórcy i przesunięcie struktury uwagi	11
3.6. Represja prawna i efekt mrożący	12
3.7. Zaufanie, samoregulacja i odpowiedzialność mediów	12
3.8. Stan regulacji — wrzesień 2026	13
4. Dziesięć tez publikacji	14
4.1. T1 — media jako funkcja ustroju	15
4.2. T2 — hybryda wymagająca własnego pomiaru	15
4.3. T3 — przechwycenie jako podatność, nie epizod	15
4.4. T4 — finansowanie jako dźwignia	15
4.5. T5 — regulacja funkcjonalna	15
4.6. T6 — obowiązek odpowiedzi	16
4.7. T7 — ochrona receptora	16
4.8. T8 — integralność informacji w erze AI	16
4.9. T9 — pieniądz za uwagę	16
4.10. T10 — korekta wewnątrz mediów	17
5. Uzasadnienie cybernetyczne	17
5.1. Sprzężenie zwrotne jako warunek sterowania	17
5.2. Prawo wymaganej różnorodności	17
5.3. Twierdzenie o dobrym regulatorze i aktualność modelu	18
5.4. Model Systemu Żywnotnego: kanał algedoniczny i audyt S3*	18
5.5. Układ samodzielny i jakościowa teoria informacji Mazura	18
5.6. Sterowanie społeczne i sterowanie pośrednie Kosseckiego	19
5.7. Cybernetyka drugiego rzędu i samosterowność obywatela	19
6. Uzasadnienie systemowe	19
6.1. System polityczny Eastona i pętla wejście–wyjście	19
6.2. Luhmann: autonomia systemu mediów masowych	19
6.3. Punkty dźwigni Meadows	20
6.4. Teoria przechwycenia regulacyjnego i prawo Goodharta	20
6.5. Exit, voice, loyaltety	20
6.6. Awarie normalne i sprzężenia ścisłe	20
7. Uzasadnienie sieciowe	21
7.1. Usieciowiona sfera publiczna	21
7.2. Sieci bezskalowe i odporność topologiczna	21
7.3. Kaskady, komory echa i astroturfing	21
7.4. Analiza sieci własności i wpływu	22
7.5. Media lokalne jako węzły peryferyjne	22
8. Uzasadnienie ustrojowe	22
8.1. Od czwartej władzy do pętli ustrojowej	22
8.2. Sfera publiczna i legitymizacja deliberatywna	22
8.3. Standard europejski: media jako publiczny strażnik	22
8.4. Konstytucja RP i Projekt Konstytucji TechnoSanacji	23

8.5. Granica między obroną informacyjną a propagandą	23
8.6. Miejsce pętli medialnej w architekturze Rzeczypospolitej	24
9. Architektura Pętli Zwrotnej Mediów	24
9.1. Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej	26
9.2. Medialny kanał algedoniczny	27
9.3. Wskaźnik Domknięcia Pętli	27
10. Media publiczne jako infrastruktura pętli	27
10.1. Governance odporne na przechwycenie	27
10.2. Fundusz Misji Publicznej	28
10.3. Karta powinności i audyt wyniku	28
11. Pluralizm, własność i ekonomia uwagi	29
11.1. Test koncentracji wpływu	29
11.2. Rejestr reklamy i środków publicznych w mediach	29
11.3. Regulacja funkcjonalna twórców i platform	29
11.4. Ekonomia dziennikarstwa w epoce platform	29
12. Media w erze AI: integralność informacji	30
12.1. Cztery przesunięcia wywołane przez AI	30
12.2. Zasady integralności informacji	30
12.3. AI jako wzmacniacz pętli zwrotnej	31
12.4. FIMI i obrona toru poznawczego	31
13. Ochrona dziennikarzy, źródeł i sygnalistów	31
14. Instytucje, role i proces operacyjny	32
15. KPI, KRI i rejestr ryzyk	33
15.1. Mierniki główne	33
15.2. Rejestr ryzyk strategicznych	33
16. Mapa wdrożenia	34
16.1. Pierwsze 100 dni	34
16.2. Dwanaście miesięcy	34
16.3. Trzydzieści sześć miesięcy	34
16.4. Horyzont 2030	35
17. Pakiet legislacyjny	35
18. Weryfikacja formuły naczelnej	36
18.1. Test czterech uzasadnień	36
18.2. Napięcia nierozstrzygnięte	37
18.3. Warunek falsyfikacji	37
Konkluzja programowa	38
Aneks A. Słownik pojęć, terminów i skrótów	38
A.1. Pojęcia programowe publikacji	38
A.2. Pojęcia cybernetyczne i systemowe	39
A.3. Pojęcia medioznawcze	41
A.4. Pojęcia AI i integralności informacji	43
A.5. Skróty	44
Aneks B. Bibliografia	45
B.1. Cybernetyka, teoria systemów i teoria sieci	45
B.2. Systemy medialne, przechwycenie mediów i sfera publiczna	46
B.3. Komunikacja polityczna, platformy, ekonomia mediów i dezinformacja	47
B.4. Raporty instytucjonalne	48
B.5. Akty prawne, dokumenty normatywne i orzeczenia	49
B.6. Dokumenty programowe TechnoSanacji	50
B.7. Źródła weryfikacji stanu faktycznego (wrzesień 2026)	50

Aneks C. Nota metodologiczna i luki badawcze	51
C.1. Metoda.....	51
C.2. Luki badawcze wymagające dalszej kwerendy	51

Polska, 17.09.2026.

Materiał udostępniony na licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa.

1. Streszczenie strategiczne

Ład medialny nie jest w Rzeczypospolitej działem polityki kulturalnej ani segmentem rynku reklamy. Jest elementem ustroju. Państwo, które nie ma sprawnego, niezależnego i chronionego toru informacji zwrotnej, nie wie, gdzie się myli, a jego instytucje kontrolne dowiadują się o nieprawidłowościach zbyt późno, w postaci złagodzonej lub wcale. W języku cybernetyki taki układ działa w pętli otwartej: wydaje polecenia, lecz nie mierzy ich skutków i nie koryguje błędów. Media są kanałem, przez który społeczeństwo zamyka tę pętlę.

Diagnoza polskiego ładu medialnego w 2026 roku wskazuje, że pętla ta jest zarazem ważna i zawodna. Polska jest hybrydą, której nie opisuje żaden z klasycznych modeli systemu medialnego: silny paralelizm polityczny współistnieje w niej z dominacją kapitału zagranicznego w prasie i z gwałtowną fragmentacją uwagi na rzecz twórców niszowych. Mechanizm przechwytywania mediów okazał się strukturalnie ciągły niezależnie od opcji rządzącej, finansowanie mediów publicznych tkwi w samowzmacniającej pułapce inwazji abonamentowej i dotacji doraźnych, a regulacja unijna i krajowa systematycznie dogania zjawiska sprzed dekady. Media Pluralism Monitor 2026 ocenia ogólne ryzyko dla pluralizmu w Polsce na 52%, czyli jako średnio-wysokie.

Na to nakłada się przetom sztucznej inteligencji. Koszt krańcowy wytworzenia przekonującej treści fałszywej spada niemal do zera, syntetyczne media podważają wiarygodność autentycznych nagrań, a systemy odpowiedzi generatywnych przejmują od redakcji funkcję pierwszego kontaktu obywatela z informacją. Stara pętla zwrotna, zbudowana wokół redakcji, nadawcy i czytelnika, nie wystarcza.

Publikacja formułuje nową formułę naczelną: **ład medialny jest ustrojową pętlą zwrotną Rzeczypospolitej**, wyposażoną we wszystkie elementy reagowania na nieprawidłowości systemowe — od wykrycia sygnału, przez jego weryfikację i eskalację, obowiązek odpowiedzi instytucji, korektę i ochronę samej pętli, po pamięć i uczenie się. Każdy z tych elementów otrzymuje w dokumencie instrument prawny, instytucję, miernik i próg alarmowy.

Dokument zawiera diagnozę, dziesięć tez z uzasadnieniem, cztery drogi dowodowe — cybernetyczną, systemową, sieciową i ustrojową — architekturę Pętli Zwrotnej Mediów, program instytucjonalny, mierniki, mapę wdrożenia, pakiet legislacyjny oraz test weryfikacji formuły wraz z warunkiem jej falsyfikacji. Aneksy zawierają rozwinięty słownik pojęć, terminów i skrótów, bibliografię oraz notę metodologiczną z wykazem luk badawczych.

Obszar	Stan obecny: pętla otwarta lub przechwycona	Stan docelowy: pętla zamknięta i chroniona
Rola ustrojowa mediów	usługa rynkowa lub narzędzie sporu politycznego	homeostat i kanał sprzężenia zwrotnego z umocowaniem konstytucyjnym
Reakcja instytucji na sygnał medialny	dowolna, zależna od koniunktury politycznej	Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej: termin, adresat, publiczny rejestr
Media publiczne	zarząd i finansowanie zależne od bieżącej większości	fundusz poza budżetem, formuła automatyczna, jednokadencyjne organy
Regulator	KRRiT i RMN jako pole sporu partyjnego	Rada Ładu Medialnego wybierana kwalifikowaną większością Senatu z elementem losowania
Ochrona dziennikarzy	SLAPP, art. 212 k.k., ryzyko inwigilacji	ustawa anty-SLAPP rozszerzona o depenalizację i fundusz obrony prawnej
Integralność informacji w erze AI	brak standardu pochodzenia treści	provenance, oznaczanie treści syntetycznych, audyt algorytmów dystrybucji
Pomiar	klasyfikacja per analogiam, luki danych	Obserwatorium Ładu Medialnego i Wskaźnik Domknięcia Pętli

2. Formuła naczelna

Ład medialny jest ustrojową pętlą zwrotną Rzeczypospolitej: niezależnym od władzy i kapitału, pluralistycznym i odpornym na przechwycenie torem informacyjnym, który wykrywa, weryfikuje i nagłaśnia nieprawidłowości systemowe, wymusza na instytucjach odpowiedź i korektę, sam pozostaje chroniony prawem i finansowaniem odpornym na cykl polityczny, a w erze AI opiera się na jawności pochodzenia treści, rozliczalności algorytmów i zdolności obywatela do samodzielnej oceny.

Hasło programowe:

NIE TUBA WŁADZY, NIE TOWAR PLATFORM — LECZ SPRZĘŻENIE ZWROTNE REPUBLIKI.

Wcześniejsze dokumenty programowe TechnoSanacji umieszczały media w dwóch miejscach: w Projekcie Konstytucji (art. 73 — media służą obywatelom, pluralizmowi, edukacji, kulturze, bezpieczeństwu informacyjnemu i kontroli władzy) oraz w Systemie Informacyjnym Rzeczypospolitej, gdzie pojawiały się głównie jako przedmiot ochrony przed FIMI i jako element odporności poznawczej. Oba ujęcia pozostają ważne, ale żadne nie odpowiadało na pytanie konstrukcyjne: jakie elementy musi mieć tor medialny, aby rzeczywiście zamykał pętlę sterowania państwem, a nie tylko produkował informację. Nowa formuła odpowiada na to pytanie.

Rozstrzygnięcie	Treść	Wyklucza błąd
Ustrojowość	media są funkcją ustroju, homeostatem obok sądów, audytu i referendum	traktowanie mediów wyłącznie jako rynku albo wyłącznie jako instrumentu państwa
Pętla zwrotna	sygnał medialny ma adresata, termin i skutek; bez nich jest tylko sprawozdawczością	„teatr jawności”: publikacja bez obowiązku reakcji
Pełny cykl reagowania	siedem elementów: receptor, weryfikacja, eskalacja, odpowiedź, korekta, ochrona, pamięć	wybiórczą reformę jednego ogniwa, np. tylko zarządów TVP
Odporność na przechwycenie	architektura niezależna od tego, kto rządzi	narrację, że capture jest zjawiskiem jednej formacji
Era AI	integralność informacji jako infrastruktura krytyczna, bez kontroli treści przez państwo	zarówno bezbronność wobec syntetycznej dezinformacji, jak i cenzurę w imię bezpieczeństwa
Samosterowność obywatela	wzmocnienie odbiorcy zamiast zastępowania jego oceny decyzją administracyjną	paternalizm informacyjny i „ministerstwo prawdy”

2.1. Reguła warunków łącznych

Formuła działa wyłącznie jako całość. Niezależność bez obowiązku odpowiedzi instytucji daje media, które mogą wszystko powiedzieć, lecz niczego nie zmieniają. Obowiązek odpowiedzi bez niezależności daje media, które alarmują tylko wtedy, gdy pozwala na to władza lub właściciel. Pluralizm bez weryfikacji i jawności pochodzenia treści w erze AI zamienia się w szum, w którym sygnał prawdziwy ginie wśród syntetycznych imitacji. Weryfikacja bez ochrony prawnej dziennikarzy i sygnalistów wysycha, bo nikt nie ryzykuje ujawnienia. Ochrona bez stabilnego finansowania jest pusta, bo redakcja, która nie przetrwa roku, nie prowadzi dwuletniego śledztwa.

2.2. Pętla Zwrotna Mediów — siedem elementów

Element	Funkcja cybernetyczna	Istota w ładzie medialnym
1. Receptor	pobór sygnałów o stanie układu	dziennikarstwo śledcze, lokalne i obywatelskie, OSINT, sygnaliści, dane publiczne
2. Filtr weryfikacyjny	odróżnienie informacji od szumu i dezinformacji	standardy redakcyjne, fact-checking, provenance treści, weryfikacja wspierana przez AI
3. Kanał eskalacji	kanał algedoniczny omijający filtrujące szczeble hierarchii	publikacja jako sygnał alarmowy o progu i adresacie
4. Obowiązek odpowiedzi	domknięcie pętli przez organ zdolny do działania	Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej z terminem i rejestrem
5. Korekta	zmiana działania układu pod wpływem sygnału	postępowania kontrolne, zmiany prawa, sprostowania i korekty samych mediów
6. Ochrona pętli	homeostat chroniący kanał przed zniszczeniem i przechwyceniem	niezależny regulator, finansowanie ex lege, anty-SLAPP, ochrona źródeł, zakaz inwigilacji
7. Pamięć i uczenie się	metainformacja: wiedza o skuteczności samej pętli	Obserwatorium Ładu Medialnego, archiwum korekt, Wskaźnik Domknięcia Pętli

2.3. Teza centralna

Media, które informują, lecz nie wymuszają odpowiedzi, są sprawozdawczością. Instytucje, które odpowiadają tylko wtedy, gdy chcą, są układem w pętli otwartej. Ustrój, który nie chroni kanału zwrotnego przed władzą, kapitałem i maszyną, prędzej czy później zostaje przez nich przechwycony — nie przez zamach, lecz przez podmiannę programu w korelatorze.

3. Diagnoza: ład medialny Rzeczypospolitej w 2026 roku

Diagnoza opiera się na destylacji korpusu unikatowych publikacji naukowych i raportów instytucjonalnych w piętnastu klastrach tematycznych, uzupełnionym weryfikacją stanu prawnego i danych na wrzesień 2026 roku. Tam, gdzie korpus milczy, zaznaczono lukę zamiast wypełniać ją domysłem.

3.1. Polska jako hybryda poza klasyczną typologią

Punktem odniesienia literatury porównawczej pozostaje typologia Hallina i Manciniego, oparta na czterech wymiarach: strukturze rynku, paralelizmie politycznym, profesjonalizmie dziennikarskim i roli państwa. Wyróżnia ona model liberalny, demokratyczno-korporacyjny i spolaryzowanego pluralizmu. Badanie z 2004 roku nie objęło jednak Europy Środkowo-Wschodniej, a klasyfikacja Polski w literaturze wtórnej — u Jakubowicza jako „spóźnionej modernizacji”, u Klimkiewicz jako „spóźnionej pluralizacji” — powstaje przez analogię, a nie przez dedykowany pomiar.

Polska jest najbliższym modelowi spolaryzowanego pluralizmu: występuje w niej silny paralelizm polityczny, instrumentalizacja mediów publicznych i niska autonomia redakcyjna. Różni się jednak od modelu południowoeuropejskiego dwiema cechami strukturalnymi. Pierwszą jest dominacja kapitału zagranicznego w prasie i mediach internetowych, będąca efektem permissywnej polityki lat dziewięćdziesiątych. Drugą, widoczną od 2024 roku, jest gwałtowna fragmentacja uwagi: liczba programów telewizyjnych przekraczających 3 mln widzów spadła w ciągu roku z 49 do 6, a jednoosobowe i niszowe kanały internetowe osiągnęły skalę porównywalną z tradycyjnymi redakcjami.

Wniosek programowy jest metodologiczny: państwo nie może projektować ładu medialnego na podstawie klasyfikacji zapożyczonej. Potrzebny jest własny, powtarzalny pomiar w czterech wymiarach Hallina i Manciniego, rozszerzony o wymiar platformowy i algorytmiczny.

3.2. Przechwytywanie mediów jako podatność strukturalna

Najważniejsze ustalenie diagnozy brzmi: mechanizm przechwytywania mediów w Polsce jest ciągły niezależnie od opcji rządzącej. Zmienia się kierunek uderzenia, a nie architektura narzędzi. W latach 2015–2016 przerwano kadencje członków KRRiT, „mała ustawa medialna” pozwoliła rządowi powoływać i odwoływać zarządy mediów publicznych z pominięciem regulatora, a następnie powołano Radę Mediów Narodowych. Media publiczne przekształcono w narzędzie przekazu rządowego, co dokumentują raporty Rady Europy, EFJ i IPI.

Po zmianie władzy w grudniu 2023 roku nowy rząd, wobec weta prezydenta do ustawy o budżecie obejmującej ok. 3 mld zł dla mediów publicznych, postawił TVP, Polskie Radio i PAP w stan likwidacji — krok krytykowany przez organizacje dziennikarskie jako niezgodny ze standardem trwałej, ponadpartyjnej reformy. Z kolei KRRiT, ukształtowana przez poprzednią większość, wszczynała postępowania wobec nadawców prywatnych i od lutego do września 2024 roku kierowała środki abonamentowe do depozytu sądowego zamiast do spółek.

Porównawcze badanie Bajomi-Lázára, obejmujące dziesięć rządów w pięciu krajach regionu w latach 1993–2013 i ponad 300 wywiadów, wyjaśnia ten wzorzec: partie o słabym zakorzenieniu członkowskim i niskim zaufaniu kompensują deficyt legitymizacji „kolonizacją” państwa i mediów. Typologia Dragomira wskazuje cztery komponenty przechwycenia: regulacyjny, kontrolę mediów publicznych, finansowanie państwowe jako narzędzie kontroli oraz przejęcie własnościowe. Raport „Media Capture Monitoring Report: Poland 2025” Uniwersytetu Warszawskiego stwierdza, że w żadnym z czterech badanych obszarów — niezależności regulatora, niezależności mediów publicznych, kontroli wydatków publicznych i pluralizmu — nie wdrożono jeszcze rozwiązań systemowych.

3.3. Pułapka finansowania mediów publicznych

Polski model finansowania mediów publicznych jest pułapką samowzmacniającą. Według EBU wskaźnik unikania opłaty abonamentowej wynosił 65,5%, co czyniło media publiczne zależnymi od przychodów reklamowych i doraźnych rekompensat z budżetu, a każda taka rekompensata z definicji staje się polem gry politycznej. Zjawisko to poprzedzało rok 2015 — wówczas polskie media publiczne, mimo chronicznego niedofinansowania, należały do lepiej ocenianych w regionie — i przetrwało zmianę władzy w 2023 roku.

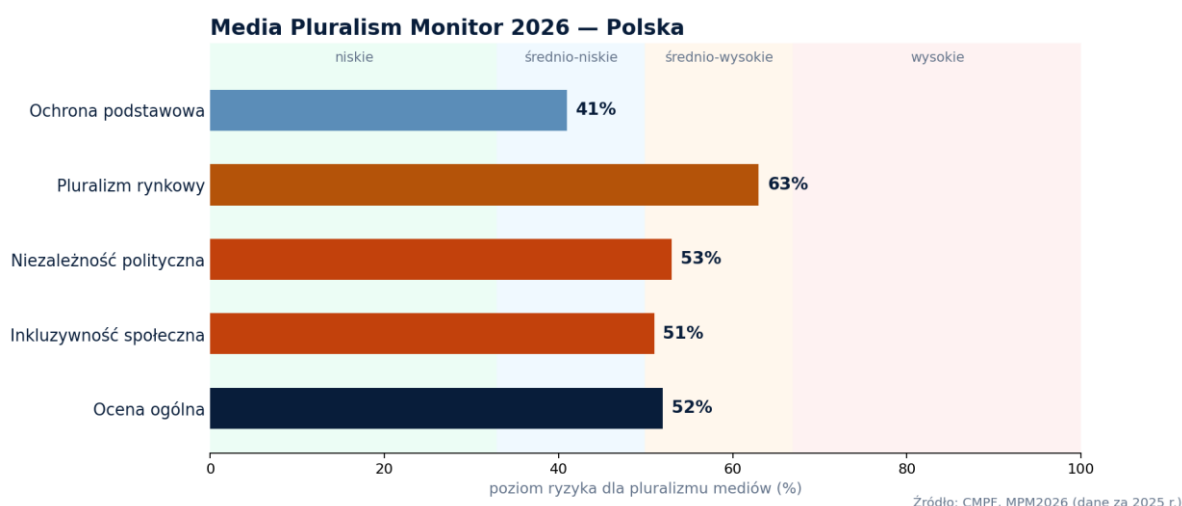
Projekt nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji, skierowany do uzgodnień 8 grudnia 2025 roku, przewiduje likwidację abonamentu od 1 stycznia 2027 roku i dotację budżetową w wysokości nie mniejszej niż 2,5 mld zł rocznie, dzieloną przez KRRiT. W konsultacjach zgłoszono niemal 300 uwag. EBU wskazała, że kwota jest o ok. 35% niższa od potrzeb oszacowanych w ocenie skutków regulacji (3,859 mld zł), TVP — że odpowiada 0,06% PKB wobec średniej europejskiej 0,12%, a organizacje społeczne zaproponowały przejściowo 0,09% PKB i docelowo powszechną opłatę audiowizualną. KRRiT uznała, że dotacja ustalana corocznie przez ministra finansów uzależnia media od rządu, co jest trudne do pogodzenia z art. 5 EMFA.

Z punktu widzenia formuły naczelnej problemem nie jest wyłącznie wysokość finansowania, lecz jego konstrukcja. Każdy mechanizm, w którym wypłata zależy od corocznej decyzji organu politycznego, pozostawia w pętli zwrotnej dźwignię, którą każda kolejna większość może nacisnąć.

3.4. Koncentracja, własność i pluralizm rynkowy

Polska nie ma sektorowych przepisów antykoncentracyjnych dla mediów; stosuje się ogólne prawo konkurencji z progiem dominacji 40% udziału w rynku, bez ograniczeń własności krzyżowej. Dane z lat 2013–2015 pokazywały, że czterech największych właścicieli kontrolowało 93% przychodów rynku audiowizualnego, 90% rynku radiowego i 77,5% nakładu prasy. Przejęcie Polska Press przez PKN Orlen w 2021 roku przeniosło znaczną część prasy regionalnej pod kontrolę spółki Skarbu Państwa, co jest przykładem, jak spór o „repolonizację” kapitału zagranicznego może przejść w przechwycenie przez kapitał państwowy.

Obszar Media Pluralism Monitor 2026 (Polska)	Wynik	Poziom ryzyka
Ochrona podstawowa (Fundamental Protection)	41%	średnio-niskie
Pluralizm rynkowy (Market Plurality)	63%	średnio-wysokie
Niezależność polityczna (Political Independence)	53%	średnio-wysokie
Inkluzywność społeczna (Social Inclusiveness)	51%	średnio-wysokie
Ocena ogólna	52%	średnio-wysokie

Infografika 2. Ryzyko dla pluralizmu mediów w Polsce według Media Pluralism Monitor 2026 (CMPF), w podziale na cztery obszary.

Pluralizm rynkowy jest obszarem najwyższego ryzyka. Projekt ustawy medialnej przewiduje krajową bazę danych o właścicielach mediów i ocenę koncentracji uwzględniającą wpływ na opinię publiczną i niezależność redakcyjną, co jest krokiem w stronę art. 6 i art. 22 EMFA. Brakuje jednak jawnego raportowania reklamy instytucji publicznych i spółek Skarbu Państwa, a więc narzędzia przeciw „miękkiej cenzurze” — mechanizmowi, w którym alokacja reklamy państwowej systematycznie łagodzi ton redakcyjny wobec rządzących, co udokumentowano dla Argentyny, Węgier i Meksyku.

3.5. Platformy, twórcy i przesunięcie struktury uwagi

Regulacja unijna — EMFA, DSA i dyrektywa AVMS — adresuje przede wszystkim relację wielkich platform z tradycyjnymi dostawcami usług medialnych, czyli problem zdefiniowany wydarzeniami lat 2016–2021. Tymczasem realna struktura uwagi przesunęła się o kolejny krok. Kanał Zero w pierwszym roku działalności zgromadził 1,4 mln subskrybentów i 450 mln wyświetleń, niszowa telewizja konserwatywna zwiększyła przychody o 21%, a nowe serwisy powstają z kapitału prywatnego spoza rynku reklamowego. Jednocześnie Agora zwolniła 180 pracowników, a za wiadomości online płaci 13% Polaków.

Żaden obowiązujący ani projektowany instrument nie obejmuje wprost twórcy indywidualnego o zasięgu nadawcy ogólnokrajowego. EMFA zbudowano wokół „dostawcy usług medialnych” o zdefiniowanej odpowiedzialności redakcyjnej, DSA — wokół obowiązków platform. Wynika z tego luka funkcjonalna: podmiot pełniący funkcję publiczną medium może pozostawać poza jakimikolwiek obowiązkami przejrzystości. Dodatkowo w styczniu 2026 roku prezydent zawetował ustawę wdrażającą DSA w Polsce, co opóźnia krajowy nadzór nad platformami.

Na strukturę rynku nakłada się ekonomia ad-tech. Google i Meta przejmują ponad 70% przychodów reklamy cyfrowej na głównych rynkach anglosaskich, a pośrednicy w łańcuchu programatycznym zatrzymują według szacunków cytowanych przez OECD od 55% do 70% wartości reklamy. Redakcja wytwarza sygnał, lecz dochód z jego dystrybucji trafia gdzie indziej — co ekonomicznie osłabia receptor pętli zwrotnej.

3.6. Represja prawna i efekt mrożący

Funkcję kontrolną mediów ograniczają trzy klasyczne bariery: ekonomiczna, polityczna i represyjna. W Polsce bariera represyjna ma podwójną podstawę prawną: karną (art. 212 i 216 Kodeksu karnego) i cywilną (art. 23–24 Kodeksu cywilnego), uzupełnioną obowiązkiem publikacji sprostowań z Prawa prasowego. Gazeta Wyborcza odnotowała 55 poważnych gróźb prawnych w latach 2015–2020, OKO.press co najmniej siedem poważnych postępowań od 2018 roku, a pozywającymi były również spółki Skarbu Państwa. Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie stwierdzał naruszenie wolności wypowiedzi w sprawach polskich.

W 2026 roku nastąpił istotny zwrot. Sejm uchwalił 16 maja, a prezydent podpisał 19 czerwca ustawę o szczególnych środkach ochrony w postępowaniu cywilnym osób uczestniczących w debacie publicznej, wdrażającą dyrektywę (UE) 2024/1069. Wprowadza ona wczesne oddalanie pozwów oczywiście bezzasadnych, zabezpieczenie kosztów przez powoda i przerzucenie na niego ciężaru wykazania zasadności roszczenia. Ustawa nie obejmuje jednak postępowań karnych — art. 212 k.k. nadal obowiązuje — a odszkodowania za SLAPP trzeba dochodzić w odrębnym procesie.

3.7. Zaufanie, samoregulacja i odpowiedzialność mediów

Legitymizacja pętli zwrotnej zależy od zaufania odbiorców. Polska należy do krajów o najniższym zaufaniu do prasy drukowanej (11%), a według danych Reuters Institute cytowanych przez EBU Polska i Węgry były jedynymi krajami, w których żadna marka mediów publicznych nie znalazła się w dziesiątce najbardziej zaufanych źródeł. Źródła różnią się co do okien czasowych pomiaru, lecz kierunek jest zgodny: naruszenia niezależności nadawcy publicznego prowadzą do wycofania zaufania.

Jedynе systematyczne badanie polskiego systemu odpowiedzialności mediów — monografia Pawła Urbaniaka oparta na 110 wywiadach pogłębionych — konkluduje o niskiej skuteczności zarówno pojedynczych narzędzi samoregulacyjnych, jak i systemu jako całości. Europejski przegląd rad medialnych klasyfikuje Polskę jako kraj bez funkcjonującej rady medialnej w rozumieniu instytucji przyjmującej skargi odbiorców i wydającej wiążące redakcje rozstrzygnięcia. Oznacza to, że pętla korekty wewnątrz samych mediów jest słaba: odbiorca nie ma skutecznej drogi zgłoszenia błędu, a redakcja — publicznego mechanizmu jego naprawy.

Dotychczasowy polski system samoregulacji odpowiedzialności mediów wykazuje znikomą skuteczność, przez co Polska jest klasyfikowana w przeglądach europejskich jako kraj pozbawiony sprawnie funkcjonującej rady medialnej. W efekcie pętla korekty wewnątrz samych mediów pozostaje słaba, pozbawiając odbiorców skutecznej drogi zgłaszania błędów, a redakcje — publicznych mechanizmów ich naprawy.

3.8. Stan regulacji — wrzesień 2026

Akt	Status	Znaczenie dla pętli zwrotnej
EMFA — rozporządzenie (UE) 2024/1083	stosowane w pełni od 8.08.2025; implementacja krajowa w toku	niezależność redakcyjna, ochrona przed spyware, finansowanie i governance mediów publicznych, jawność własności, koncentracja, reklama państwowa
Projekt nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji	uzgodnienia od 8.12.2025; ok. 300 uwag; dalsze prace w 2026	likwidacja abonamentu i RMN, KRRiT 9-osobowa, dotacja min. 2,5 mld zł, baza własności
Ustawa anty-SLAPP (dyrektywa 2024/1069)	podpisana 19.06.2026	ochrona w procesie cywilnym; bez zmian w prawie karnym
DSA — rozporządzenie (UE) 2022/2065	stosowane; krajowa ustawa wdrażająca zawetowana w styczniu 2026	ryzyka systemowe platform, audyt, dostęp badaczy do danych
AI Act — rozporządzenie (UE) 2024/1689, art. 50	obowiązki przejrzystości od 2.08.2026	oznaczanie treści syntetycznych i deepfake
Rozporządzenie (UE) 2024/900 o reklamie politycznej	stosowane od 10.10.2025	przejrzystość i ograniczenia targetowania reklamy politycznej
Ustawa o ochronie sygnalistów	obowiązuje od 25.09.2024	ochrona receptora wewnątrz instytucji

Tabela przedstawia stan regulacji prawnych istotnych dla rynku medialnego według stanu na wrzesień 2026 roku. Rozporządzenie EMFA (UE 2024/1083) jest stosowane w pełni od 8 sierpnia 2025 roku, przy trwającej implementacji krajowej, a jego celem jest wzmocnienie niezależności redakcyjnej, ochrona przed spyware oraz regulacja finansowania mediów publicznych, jawności własności i reklamy państwowej. Projekt nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji, będący w fazie uzgodnień z około 300 uwagami i pracami w 2026 roku, przewiduje m.in. likwidację abonamentu i RMN, reformę KRRiT oraz dotację w wysokości minimum 2,5 mld zł.

Ustawa anty-SLAPP, podpisana 19 czerwca 2026 roku w oparciu o dyrektywę 2024/1069, oferuje ochronę w procesie cywilnym, nie wprowadzając jednak zmian w prawie karnym. W przypadku unijnego rozporządzenia DSA (UE 2022/2025), dotyczącego ryzyk systemowych platform i dostępu badaczy do danych, samo rozporządzenie jest stosowane, lecz krajowa ustawa wdrażająca została zawetowana w styczniu 2026 roku. Przepisy AI Act (UE 2024/1689, art. 50) od 2 sierpnia 2026 roku nakładają obowiązki przejrzystości obejmujące oznaczanie treści syntetycznych oraz deepfake. Zestawienie zamykają Rozporządzenie UE 2024/900 stosowane od 10 października 2025 roku w celu zwiększenia przejrzystości reklamy politycznej oraz Ustawa o ochronie sygnalistów, która obowiązuje od 25 września 2024 roku i chroni receptora wewnątrz instytucji.

4. Dziesięć tez publikacji

Tezy zostały sformułowane na nowo. Cztery tezy destylatu o hybrydowości polskiego systemu, strukturalnej ciągłości przechwytywania, pułapce finansowania i spóźnionej regulacji — zachowują swój rdzeń empiryczny, lecz zostają przetłumaczone na język konstrukcji ustrojowej. Sześć tez wynika z formuły naczelnej i z przetomu AI.

Nr	Teza	Konsekwencja programowa	Podstawa
T1	Media są funkcją ustroju — homeostatem i kanałem sprzężenia zwrotnego — a nie wyłącznie rynkiem lub usługą	umocowanie konstytucyjne i ustawowe pętli zwrotnej	Konstytucja TRP art. 73; Easton; Beer
T2	Polska jest hybrydą niemieszczącą się w typologii; klasyfikacja per analogiam maskuje jej specyfikę	Obserwatorium Ładu Medialnego i własny pomiar	destylat MED, teza 1; rozdz. 3.1
T3	Przechwytywanie mediów jest podatnością strukturalną, aktywowaną przez każdą kolejną większość	architektura anti-capture niezależna od tego, kto rządzi	destylat MED, teza 2; Bajomi-Lázár; Dragomir
T4	Finansowanie zależne od corocznej decyzji politycznej jest dźwignią przechwycenia	fundusz poza budżetem, formuła automatyczna, wypłata ex lege	destylat MED, teza 3; EBU; art. 5 EMFA
T5	Regulacja oparta na formie prawnej podmiotu dogania przeszłość; uwagę organizują dziś twórcy, platformy i systemy AI	regulacja funkcjonalna według zasięgu i funkcji publicznej	destylat MED, teza 4; rozdz. 3.5
T6	Sygnał medialny bez adresata z obowiązkiem odpowiedzi nie jest sprzężeniem zwrotnym	Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej	Mazur; Beer; Hirschman
T7	Pętla, której receptor można zastraszyć, pozwać lub podsłuchać, przestaje działać zanim zostanie formalnie zniesiona	pełna ochrona dziennikarzy, źródeł i sygnalistów, w tym depenalizacja art. 212 k.k.	ARTICLE 19/MFRR; art. 4 EMFA; ETPCz
T8	W erze AI integralność informacji jest infrastrukturą krytyczną, lecz państwo broni jej przez wzmocnienie odbiorcy, a nie kontrolę treści	provenance, oznaczanie, audyt algorytmów, prebunking; zakaz propagandy państwowej	AI Act art. 50; DSA; C2PA; Chesney i Citron
T9	Kto kontroluje przepływ pieniędzy za uwagę, kontroluje ton redakcyjny	jawny rejestr reklamy państwowej i test koncentracji wpływu	Di Tella i Franceschelli; Szeidl i Szucs; OECD
T10	Pętla bez wewnętrznej korekty mediów traci zaufanie, a bez zaufania jej sygnał nie jest odbierany	Izba Odpowiedzialności Mediów z trybem skargowym i archiwum korekt	Urbaniak; AIPCE; Reuters Institute

4.1. T1 — media jako funkcja ustroju

W architekturze układu samodzielnego Mazura i Kosseckiego państwo potrzebuje receptorów, korelatora, efektorów i homeostatu. Wizja cyberkulturowa TechnoSanacji zalicza do homeostatu „sądy, audyt, kontrolę parlamentarną i obywatelską, media i wolną kulturę”. Jeśli media pełnią funkcję homeostatu, to ich zniszczenie lub przechwycenie nie jest zdarzeniem na rynku, lecz uszkodzeniem bloku samokorekty państwa. Stąd konsekwencja: pętla zwrotna mediów wymaga ochrony tej samej rangi co niezależność sądów i audytu — w konstytucji, w ustawie organicznej i w procedurach wyboru organów.

4.2. T2 — hybryda wymagająca własnego pomiaru

Dobry regulator musi być modelem regulowanego systemu. Państwo, które projektuje ład medialny na podstawie cudzej typologii, reguluje system, którego nie zna. Brak dedykowanego badania Polski w czterech wymiarach Hallina i Manciniego, brak aktualnego pełnego raportu o koncentracji po 2021 roku i brak danych o wydatkach reklamowych spółek Skarbu Państwa to nie luki akademickie, lecz braki w modelu regulatora. Obserwatorium Ładu Medialnego ma je usunąć, publikując co roku otwarte dane i wskaźniki.

4.3. T3 — przechwycenie jako podatność, nie epizod

Jeżeli mechanizm przechwycenia przetrwał zmianę władzy, zmieniając tylko kierunek, to naprawa personalna — wymiana zarządów i członków rad — jest z definicji nieskuteczna. Potrzebna jest zmiana architektury: organy wybierane większością kwalifikowaną, kadencje nieodnawialne i niesynchronizowane z cyklem wyborczym, element losowania z listy kwalifikowanych kandydatów, jawne przesłuchania, finansowanie wypłacane z mocy ustawy i zakaz odwołania członka organu nadzorczego przed końcem kadencji bez rozstrzygnięcia sądu. Test rozwiązania brzmi: czy byłoby ono akceptowalne dla obecnej opozycji, gdyby to ona wygrała następne wybory.

4.4. T4 — finansowanie jako dźwignia

Cztery zasady EBU — finansowanie stabilne i adekwatne, niezależne od ingerencji politycznej, sprawiedliwe oraz przejrzyste — są w istocie warunkami cybernetycznymi: kanał zasilania homeostatu nie może przechodzić przez blok, który ten homeostat kontroluje. Rozwiązania fińskie (podatek medialny do funduszu odrębnego od budżetu) i niemieckie (opłata od gospodarstwa domowego niezależna od posiadania odbiornika) pokazują drogę wyjścia z pułapki ewazji. TechnoRepublika przyjmuje formułę automatyczną: Fundusz Misji Publicznej zasilany ustawowo określonym udziałem PKB, wypłacany kwartalnie z mocy prawa, z wieloletnią kartą powinności i audytem wyniku.

4.5. T5 — regulacja funkcjonalna

Przedmiotem regulacji powinna być funkcja publiczna, a nie forma prawna. Twórca internetowy o tygodniowym zasięgu porównywalnym z nadawcą ogólnokrajowym, prowadzący regularną działalność informacyjną i przyjmujący sponsoring, pełni funkcję medium. Wynikają z tego minimalne obowiązki: jawność beneficjenta rzeczywistego i źródeł finansowania, oznaczanie treści sponsorowanych i syntetycznych, dostęp do trybu sprostowań i skarg. Obowiązki rosną

progowo wraz z zasięgiem, a dla podmiotów małych pozostają zerowe, co chroni niskie bariery wejścia do debaty publicznej.

4.6. T6 — obowiązek odpowiedzi

Sprawozdanie bez obowiązku reakcji nie jest sprzężeniem zwrotnym. Dziś udokumentowana publikacja o nieprawidłowości w instytucji publicznej może zostać zignorowana bez żadnych konsekwencji, jeśli nie stanie się przedmiotem sporu politycznego. Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej zmienia tę sytuację: kwalifikowany sygnał medialny rodzi po stronie wskazanego organu obowiązek publicznej odpowiedzi w terminie, z uzasadnieniem i informacją o podjętych działaniach, a brak odpowiedzi jest odnotowywany w publicznym rejestrze i uruchamia właściwy organ kontroli. W terminach Hirschmana instytucja traci możliwość ignorowania „głosu”, a obywatel zyskuje dowód, że głos ma skutek.

4.7. T7 — ochrona receptora

Pętla może zostać zniszczona bez zmiany jednego przepisu ustrojowego, jeśli jej receptor zostaje zastraszone. Pozew o wysokie odszkodowanie, zarzut karny z art. 212 k.k., groźba inwigilacji oprogramowaniem szpiegującym lub ujawnienie źródła działają jak tłumik sygnału. Ustawa anty-SLAPP z 2026 roku chroni w procesie cywilnym, lecz nie usuwa ścieżki karnej. TechnoRepublika postuluje depenalizację znieśławienia w sprawach dotyczących debaty publicznej, fundusz obrony prawnej dla mediów lokalnych i freelancerów, pełne wdrożenie zakazu inwigilacji dziennikarzy z art. 4 EMFA z uprzednią kontrolą sądową i niezależnym audytem ex post oraz spójność ochrony dziennikarzy z ochroną sygnalistów.

4.8. T8 — integralność informacji w erze AI

Generatywna AI zmienia ekonomię prawdy i fałszu po obu stronach. Obniża koszt operacji wpływu, masowej produkcji treści pozornie niezależnych i fałszywych nagrań, a zarazem tworzy „dywidendę kłamcy”: możliwość zaprzeczenia autentycznemu dowodowi jako rzekomo syntetycznemu. Te same modele podnoszą jednak skuteczność weryfikacji, wykrywania skoordynowanych kampanii i archiwizacji. Formuła naczelna rozstrzyga granicę: państwo ma obowiązek obrony przed zagraniczną manipulacją i przechwyceniem funkcji regulatora społecznego przez platformy, lecz ma bezwzględny zakaz niejawnej manipulacji własnymi obywatelami i nie rozstrzyga administracyjnie o prawdziwości opinii. Odporność buduje się przez jawność pochodzenia treści, oznaczanie treści syntetycznych, audyt algorytmów dystrybucji, prebunking i edukację medialną.

4.9. T9 — pieniądz za uwagę

Badania z Argentyny, Węgier i Meksyku pokazują, że reklama państwowa systematycznie łagodzi krytykę rządzących, a na Węgrzech mechanizm ten doprowadził do skupienia kilkuset tytułów w jednym holdingu. W Polsce brakuje jawnego raportowania reklamy instytucji publicznych i spółek Skarbu Państwa, choć wymaga tego EMFA. Konsekwencja: publiczny, maszynowo czytelny rejestr każdej złotówki wydanej przez podmioty publiczne na reklamę i sponsoring w mediach, z kryteriami alokacji, oraz test koncentracji mierzący nie tylko udział w rynku, lecz wpływ na opinię publiczną, łącznie z zasięgiem platformowym.

4.10. T10 — korekta wewnątrz mediów

Pętla zwrotna działa w obu kierunkach: media korygują instytucje, ale same również popełniają błędy, ulegają presji właścicieli i polaryzacji. System bez wewnętrznej pętli korekty mediów traci zaufanie, a sygnał, któremu odbiorca nie ufa, nie wywołuje reakcji. Izba Odpowiedzialności Mediów — organ samoregulacyjny tworzony przez środowiska dziennikarskie, wydawców i przedstawicieli odbiorców, niezależny od państwa, z trybem skargowym i publikowanymi rozstrzygnięciami — wypełnia lukę, którą europejski przegląd rad medialnych opisuje jako brak funkcjonującej rady w Polsce. Uczestnictwo w Izbie jest dobrowolne, lecz warunkuje dostęp do publicznych programów wsparcia dziennikarstwa i do preferencji w dystrybucji treści ogólnego interesu.

5. Uzasadnienie cybernetyczne

5.1. Sprzężenie zwrotne jako warunek sterowania

Norbert Wiener zdefiniował sterowanie jako proces, w którym informacja o skutku działania wraca do miejsca decyzji i zmienia kolejne działanie. Układ bez sprzężenia zwrotnego może wydawać polecenia, lecz nie wie, czy osiąga cel. W „The Human Use of Human Beings” Wiener wskazywał, że społeczeństwo można rozumieć jedynie przez badanie przekazów i urządzeń komunikacyjnych, które do niego należą, a zniekształcenie tych przekazów jest dla społeczeństwa tym, czym entropia dla układu fizycznego.

W państwie istnieją kanały zwrotne formalne: wybory, sprawozdawczość, statystyka, kontrola NIK, orzecznictwo. Mają one jednak dwie wady. Są wolne — wybory odbywają się raz na cztery lub pięć lat — i są filtrowane przez te same instytucje, które miałyby być korygowane. Media są jedynym kanałem zwrotnym jednocześnie ciągłym, zewnętrznym wobec hierarchii państwowej i dostępnym dla każdego obywatela. Dlatego ich stan przesądza o tym, czy państwo działa w pętli zamkniętej, czy otwartej.

5.2. Prawo wymaganej różnorodności

Zgodnie z prawem Ashby’ego regulator musi dysponować różnorodnością reakcji nie mniejszą niż różnorodność zakłóceń. Zakłócenia w państwie są wielowymiarowe: nadużycia, błędy systemowe, zjawiska lokalne, ryzyka technologiczne. Żaden centralny organ kontroli nie ma różnorodności wystarczającej, by je wszystkie wykryć. Rozproszony, pluralistyczny system mediów — ogólnokrajowych, regionalnych, lokalnych, branżowych, obywatelskich — jest wzmacniaczem różnorodności regulatora społecznego.

Z prawa Ashby’ego wynikają dwa wnioski programowe. Po pierwsze, koncentracja własności i „pustynie informacyjne” — obszary bez niezależnych mediów lokalnych — nie są tylko problemem rynku, lecz redukcją różnorodności receptora; pewne klasy nieprawidłowości przestają być wykrywalne. Po drugie, przechwycenie mediów przez jeden ośrodek sprowadza różnorodność kanału zwrotnego do różnorodności tego ośrodka, co w praktyce oznacza ślepotę na jego własne błędy.

5.3. Twierdzenie o dobrym regulatorze i aktualność modelu

Twierdzenie Conanta i Ashby'ego głosi, że każdy dobry regulator systemu musi być jego modelem. Media dostarczają społeczeństwu i instytucjom elementów modelu rzeczywistości — informacji o stanie państwa, której nie ma w rejestrach. Model ten musi być trafny i aktualny. Dezinformacja zniekształca trafność, a opóźnienie informacyjne psuje aktualność: przy nadmiernej nieaktualności obserwacji korekta może zacząć wzmacniać odchylenie zamiast je tłumić, co w dokumentach TechnoSanacji opisano jako inwersję epistemiczną. Szybka weryfikacja i szybki obowiązek odpowiedzi nie są więc postulatem publicystycznym, lecz warunkiem stabilności pętli.

5.4. Model Systemu Żywotnego: kanał algedoniczny i audyt S3*

W Modelu Systemu Żywotnego Stafforda Beera organizacja zdolna do przetrwania ma pięć funkcji: operacje (S1), koordynację (S2), zarządzanie bieżące (S3), wywiad i przyszłość (S4) oraz tożsamość i politykę (S5). Dwa mechanizmy Beera opisują rolę mediów wyjątkowo precyzyjnie. Pierwszy to kanał S3* — audyt sporadyczny, który sprawdza stan operacji bezpośrednio, z pominięciem raportów przygotowanych przez same jednostki. Dziennikarstwo śledcze jest społecznym odpowiednikiem S3*: pokazuje, co dzieje się naprawdę, a nie to, co zapisano w sprawozdaniu.

Drugi mechanizm to kanał algedoniczny — ścieżka sygnału bólu, która omija hierarchię i dociera wprost do poziomu tożsamości i polityki. Beer wprowadził go jako odpowiedź na wadę każdej hierarchii: sygnał o zagrożeniu przechodzący przez kolejne szczeble jest filtrowany przez interesy pośredników i dociera na górę zbyt późno lub w postaci uspokojonej. Publikacja medialna o nieprawidłowości systemowej jest właśnie takim sygnałem. Aby działała, kanał algedoniczny wymaga — jak ujęto w dokumencie o controllingu cybernetycznym — progę, okna czasowego, dwustopniowej eskalacji i skutku strukturalnego uzgodnionego przed kryzysem. Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej jest wdrożeniem tych warunków.

5.5. Układ samodzielny i jakościowa teoria informacji Mazura

Marian Mazur opisał układ samodzielny jako zdolny do przeciwdziałania utracie zdolności sterowania, wyposażony w tor informacyjny i tor energetyczny. Media należą do toru informacyjnego państwa, lecz — jak pokazuje pułapka finansowania — zależą od toru zasilania. Jeśli zasilanie homeostatu kontroluje blok, który homeostat ma korygować, samodzielność układu jest pozorna.

Jakościowa teoria informacji Mazura rozróżnia informację, pseudoinformację, dezinformację, parainformację i metainformację. To rozróżnienie ma w erze AI walor operacyjny. Treść syntetyczna może być formalnie poprawna, a zarazem nie odwzorowywać żadnego stanu rzeczywistości — jest pseudoinformacją. Kampania skoordynowana podaje odwzorowanie fałszywe — jest dezinformacją. Informacja o pochodzeniu treści, jej autorze, sposobie wytworzenia i historii zmian jest metainformacją, a standard provenance to w istocie infrastruktura metainformacji. Filtr weryfikacyjny Pętli Zwrotnej Mediów ma za zadanie przywrócić odbiorcy zdolność rozróżniania tych kategorii.

5.6. Sterowanie społeczne i sterowanie pośrednie Kosseckiego

Józef Kossecki opisał sterowanie społeczne jako oddziaływanie na zachowania zbiorowe przez normy poznawcze, ideologiczne, etyczne, prawne i ekonomiczne, przy czym normy poznawcze działają najgłębiej i najdłużej. Media są podstawowym nośnikiem norm poznawczych społeczeństwa. Stąd najgroźniejsza forma utraty suwerenności — sterowanie pośrednie — nie przejmuje organów państwa, lecz program w korelatorze: przez edukację, ekspertów, standardy i przekaz. Przechwycenie mediów, przez rząd, kapitał, obce państwo lub platformę, jest więc zawsze próbą sterowania pośredniego.

Kossecki wprowadził też pojęcie czasu decyzyjnego i postulat jego minimalizacji. W odniesieniu do pętli medialnej oznacza to, że liczy się czas od ujawnienia nieprawidłowości do reakcji instytucji. Państwo, w którym ten czas jest dłuższy niż czas trwania szkody, traci funkcję regulacyjną niezależnie od liczby publikacji.

5.7. Cybernetyka drugiego rzędu i samosterowność obywatela

Cybernetyka drugiego rzędu Heinza von Foerстера przypomina, że obserwator jest częścią obserwowanego układu. Media nie tylko opisują rzeczywistość, lecz ją współtworzą przez wybór tematów (agenda-setting) i ram interpretacyjnych (framing). Wynika z tego wymóg refleksyjności: pętla zwrotna musi obejmować także obserwację samych obserwatorów — pomiar błędów, korekt, stronniczości i wpływu właścicielskiego. Temu służą Izba Odpowiedzialności Mediów i Obserwatorium Ładu Medialnego.

Po stronie odbiorcy celem jest samosterowność w rozumieniu Jolanty Wilsz — zdolność kierowania sobą na podstawie własnych trwałych właściwości. Państwo, które broni obywatela przed dezinformacją, odbierając mu zdolność oceny, wykonuje dokładnie ten atak, przed którym miało chronić. Dlatego pętla zwrotna w erze AI wzmacnia odbiorcę: dostarcza mu metainformacji, edukacji medialnej i narzędzi weryfikacji, a nie gotowych werdyktów.

6. Uzasadnienie systemowe

6.1. System polityczny Eastona i pętla wejście–wyjście

David Easton opisał system polityczny jako przetwarzający wejścia — żądania i poparcie — w wyjścia, czyli decyzje i działania, przy czym sprzężenie zwrotne informuje system o skutkach wyjść i o zmianach poparcia. Bez tej pętli system traci zdolność utrzymania poparcia rozproszonego, czyli legitymizacji. Media są w tym modelu głównym kanałem sprzężenia zwrotnego pomiędzy wyjściami systemu a wejściami od społeczeństwa. Przechwycone media zniekształcają sygnał w obu kierunkach: władza otrzymuje fałszywy obraz poparcia, a społeczeństwo — fałszywy obraz skutków decyzji.

6.2. Luhmann: autonomia systemu mediów masowych

Niklas Luhmann traktował media masowe jako autonomiczny system funkcjonalny społeczeństwa, operujący kodem informacja–nieinformacja, którego funkcją jest wytwarzanie wspólnej wiedzy o świecie, na której opierają się inne systemy. Autonomia ta nie jest przywilejem dziennikarzy, lecz warunkiem działania całego społeczeństwa: jeśli system mediów zaczyna

operować kodem innego systemu — władzy (rząd–opozycja) albo gospodarki (zysk–strata) — przestaje dostarczać niezależnej obserwacji. Przechwycenie jest w tym ujęciu korupcją kodu systemu, a ochrona niezależności redakcyjnej — ochroną jego granicy.

6.3. Punkty dźwigni Meadows

Donella Meadows uszeregowwała punkty interwencji w system od najłabszych — parametrów, takich jak kwoty i stawki — do najsilniejszych: struktury przepływów informacji, reguł, zdolności samoorganizacji, celów i paradygmatu. Dotychczasowe spory o media publiczne w Polsce toczyły się niemal wyłącznie na poziomie parametrów (wysokość abonamentu, dotacji) i osób (skład zarządów). Formuła naczelna przesuwając interwencję na wyższe poziomy: zmienia strukturę przepływu informacji (obowiązek odpowiedzi, rejestry), reguły (sposób wyboru organów, finansowanie ex lege) i paradygmat (media jako funkcja ustroju).

6.4. Teoria przechwycenia regulacyjnego i prawo Goodharta

George Stigler pokazał, że regulator ma skłonność do przejęcia przez podmioty, które reguluje. Władze medialnym ryzyko jest podwójne: regulator mediów może zostać przechwycony przez polityków, a regulowane media — przez regulatora. Odpowiedzią systemową są zabezpieczenia strukturalne: rozproszenie nominacji, kadencyjność, jawność, kontrola sądowa i odrębność finansowa.

Prawo Goodharta ostrzega, że wskaźnik staje się bezużyteczny, gdy staje się celem. Mierniki pętli zwrotnej nie mogą więc nagradzać liczby publikacji ani liczby odpowiedzi instytucji. Wskaźnik Domknięcia Pętli mierzy skutki: odsetek udokumentowanych sygnałów, które doprowadziły do weryfikacji i — jeśli się potwierdziły — do korekty, wraz z czasem tego procesu i odsetkiem sygnałów błędnych, które zostały przez media sprostowane.

6.5. Exit, voice, loyalt

Albert O. Hirschman opisał dwie reakcje na pogorszenie jakości organizacji: wyjście i głos. Obywatel wobec państwa ma ograniczoną możliwość wyjścia, więc głos jest jego podstawowym instrumentem, a media — jego wzmacniaczem. Gdy głos nie przynosi skutków, rośnie apatia albo radykalizacja, a w ekosystemie platform — ucieczka do kanałów alternatywnych o niskiej jakości informacji. Fragmentacja uwagi i spadek zaufania do mediów publicznych w Polsce mogą być odczytane jako masowe „wyjście” odbiorców z kanałów, które nie dawały poczucia skutecznego głosu.

6.6. Awarie normalne i sprzężenia ścisłe

Charles Perrow wykazał, że w systemach złożonych i ściśle sprzężonych awarie są zdarzeniami normalnymi. Ekosystem informacyjny z algorytmiczną dystrybucją i generatywną AI jest ściśle sprzężony: fałszywa treść może w ciągu godzin osiągnąć zasięg milionów, zanim ktokolwiek ją zweryfikuje. Badanie Vosoughiego, Roya i Arala wykazało, że fałszywe informacje rozprzestrzeniają się w sieciach społecznościowych dalej i szybciej niż prawdziwe. Wniosek systemowy: pętla zwrotna musi mieć zabezpieczenia na wypadek awarii normalnej — procedury szybkiej weryfikacji w sytuacjach kryzysowych, redundancję kanałów komunikacji kryzysowej i jawne protokoły korekty.

7. Uzasadnienie sieciowe

7.1. Usieciowiona sfera publiczna

Yochai Benkler opisał przejście od sfery publicznej zdominowanej przez media masowe do usieciowionej sfery publicznej, w której wiele węzłów może wytwarzać i filtrować informację. Zmiana ta zwiększa potencjalną różnorodność receptora — obywatel z telefonem, lokalny portal i badacz OSINT mogą ujawnić nieprawidłowość, której nie dostrzegła redakcja. Jednocześnie badania Benklera, Farisa i Roberta nad „propagandą sieciową” pokazały, że asymetryczne klastry sieci mogą stać się zamkniętymi pętlami wzmacniania dezinformacji, odpornymi na korektę z zewnątrz.

Zmienia się także funkcja bramkarza. Axel Bruns opisał przejście od gatekeepingu do gatewatchingu: redakcja nie kontroluje już dostępu do informacji, lecz selekcjonuje, weryfikuje i kontekstualizuje strumień już dostępny. W architekturze pętli zwrotnej oznacza to, że filtr weryfikacyjny staje się ważniejszy niż monopol na receptor.

7.2. Sieci bezskalowe i odporność topologiczna

Sieci komunikacji mają rozkład powiązań zbliżony do bezskalowego: niewielka liczba węzłów centralnych skupia większość połączeń. Barabási i Albert wykazali, że takie sieci są odporne na uszkodzenia losowe, lecz wrażliwe na celowy atak na węzły centralne. W ładzie medialnym węzłami centralnymi są wielkie platformy, dominujący nadawcy i systemy rekomendacji. Ich przejście lub awaria — polityczna, techniczna lub algorytmiczna — może odciąć znaczną część społeczeństwa od kanału zwrotnego. Blokada wiadomości przez Facebooka w Australii w lutym 2021 roku była praktyczną demonstracją tej wrażliwości.

Wniosek sieciowy to redundancja topologiczna: państwo powinno utrzymywać wielość równoważnych kanałów dostępu do informacji publicznej, wspierać media lokalne jako węzły peryferyjne o wysokiej wartości dla wykrywania nieprawidłowości i nie dopuszczać do sytuacji, w której jeden właściciel, jedna platforma lub jeden system AI stanowi jedyną drogę dotarcia do obywatela.

7.3. Kaskady, komory echa i astroturfing

W sieciach informacja rozprzestrzenia się kaskadowo, a algorytmy optymalizujące zaangażowanie wzmacniają treści emocjonalne i polaryzujące. Personalizacja prowadzi do komór echa, w których sygnał korygujący z zewnątrz nie dociera. Astroturfing i skoordynowane nieautentyczne zachowania symulują oddolne poparcie, a generatywna AI obniża ich koszt do poziomu, przy którym tysiące pozornie niezależnych głosów może obsługiwać jeden operator. Z perspektywy sieciowej jest to atak Sybil na sferę publiczną: zwielokrotnienie fałszywych tożsamości, które zniekształca sygnał o rzeczywistym rozkładzie opinii.

Remedium sieciowe nie polega na usuwaniu treści, lecz na przywróceniu czytelności topologii: jawności źródeł finansowania i koordynacji, dostępie badaczy do danych platform (art. 40 DSA), wykrywaniu skoordynowanych kampanii i oznaczaniu kont automatycznych.

7.4. Analiza sieci własności i wpływu

Wskaźniki koncentracji oparte na udziałach rynkowych, takie jak HHI, nie wychwytyją powiązań kapitałowych, personalnych i finansowych. Metody analizy sieciowej własności mediów pozwalają wykryć wpływ niewidoczny w strukturze pojedynczej spółki: wspólnych beneficjentów, relacje z reklamodawcami publicznymi, powiązania członków rad nadzorczych. Obserwatorium Ładu Medialnego ma prowadzić otwarty graf własności i wpływu, zasilany rejestrem beneficjentów rzeczywistych, rejestrem reklamy państwowej i danymi o zasięgu platformowym.

7.5. Media lokalne jako węzły peryferyjne

Dokument o Sejmikach samorządowych TechnoSanacji definiuje „pustynię informacyjną” jako obszar pozbawiony niezależnych mediów lokalnych, w którym formalny pluralizm tytułów nie gwarantuje różnorodności redakcyjnej. Z perspektywy sieci pustynia informacyjna to fragment grafu bez węzła receptorowego: nieprawidłowości w gminie lub powiecie nie są wykrywane, a jeśli są — nie docierają do instytucji. Prasa wydawana przez samorządy dodatkowo zastępuje receptor niezależny receptorem kontrolowanym przez podmiot, który miałby być obserwowany. Stąd postulat Funduszu Mediów Lokalnych i zakazu wydawania przez samorządy periodyków o charakterze informacyjno-publicystycznym.

8. Uzasadnienie ustrojowe

8.1. Od czwartej władzy do pętli ustrojowej

Tradycyjna metafora „czwartej władzy” jest nieprecyzyjna: media nie stanowią prawa, nie wykonują go i nie orzekają. Ich funkcja jest inna — dostarczają informacji, bez której trzy władze nie mogą się wzajemnie kontrolować, a obywatel nie może ich rozliczać. Monteskiuszowski podział władz zakłada, że władza powstrzymuje władzę, lecz powstrzymywanie wymaga wiedzy o nadużyciu. Formuła naczelna zastępuje metaforę czwartej władzy precyzyjniejszym pojęciem: media są pętlą zwrotną ustroju, łączącą obywatela z mechanizmami kontroli.

8.2. Sfera publiczna i legitymizacja deliberatywna

Jürgen Habermas wiązał legitymizację demokratyczną z istnieniem sfery publicznej, w której obywatele mogą formułować i sprawdzać racje. W „Nowej przemianie strukturalnej sfery publicznej” wskazał, że platformizacja rozbija wspólną przestrzeń debaty na fragmenty i osłabia jej funkcję filtrującą. W Rzeczypospolitej, która przewiduje rozbudowane instrumenty demokracji bezpośredniej — referendum, panele obywatelskie, Sejmiki — jakość sfery publicznej jest warunkiem jakości samych decyzji. Referendum w zdegradowanej sferze publicznej nie jest sygnałem sterowniczym Narodu, lecz echem kampanii.

8.3. Standard europejski: media jako publiczny strażnik

Europejski Trybunał Praw Człowieka konsekwentnie określa prasę mianem „publicznego strażnika” (public watchdog). W sprawie Lingens przeciwko Austrii Trybunał uznał, że granice dopuszczalnej krytyki polityka są szersze niż osoby prywatnej. W sprawie Observer i Guardian

przeciwko Wielkiej Brytanii podkreślił rolę prasy jako strażnika publicznego, a w sprawie Goodwin przeciwko Wielkiej Brytanii uznał ochronę źródeł dziennikarskich za jeden z podstawowych warunków wolności prasy. Te standardy są dla TechnoRepubliki punktem minimalnym, a nie maksymalnym.

EMFA po raz pierwszy przenosi te standardy do bezpośrednio stosowanego prawa Unii: art. 4 chroni wolność redakcyjną i zakazuje stosowania wobec dziennikarzy oprogramowania inwazyjnego poza ściśle określonymi wyjątkami, art. 5 wymaga niezależności, adekwatnego i stabilnego finansowania oraz przejrzystych procedur powoływania kierownictwa mediów publicznych, art. 6 wprowadza obowiązki przejrzystości własności, a art. 22 i 25 obejmują ocenę koncentracji i alokację środków publicznych na reklamę państwową.

8.4. Konstytucja RP i Projekt Konstytucji TechnoSanacji

Konstytucja RP z 1997 roku zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu (art. 14), wolność wyrażania poglądów i zakaz cenzury prewencyjnej (art. 54) oraz prawo do informacji o działalności organów władzy publicznej (art. 61). KRRiT stoi na straży wolności słowa, prawa do informacji i interesu publicznego w radiofonii i telewizji (art. 213–215). Doświadczenie lat 2015–2026 pokazuje jednak, że te gwarancje nie zapobiegły przechwyceniu, ponieważ nie określały sposobu wyboru regulatora odpornego na jednopartyjną większość ani konstrukcji finansowania.

Projekt Konstytucji TechnoSanacji (art. 73) stanowi, że media służą obywatelom, pluralizmowi, edukacji, kulturze, bezpieczeństwu informacyjnemu i kontroli władzy, a ustawa zapewnia niezależność organizacyjną i finansową mediów publicznych od innych instytucji publicznych. Formuła naczelna proponuje uzupełnienie tego artykułu o trzy normy: (1) organ ładu medialnego wybiera Senat większością kwalifikowaną na jedną kadencję, (2) finansowanie mediów publicznych określa ustawa jako udział w dochodzie narodowym niezależny od corocznej ustawy budżetowej, (3) organy władzy publicznej mają obowiązek odpowiedzi na udokumentowane sygnały o nieprawidłowościach na zasadach określonych w ustawie.

8.5. Granica między obroną informacyjną a propagandą

Ustrojowa rola mediów wymaga precyzyjnego rozdzielenia czterech zjawisk: jawnej perswazji demokratycznej z ujawnionym nadawcą, niejawnej manipulacji wobec własnych obywateli, wrogiej operacji wpływu podmiotu zewnętrznego oraz przechwycenia funkcji regulatora społecznego przez prywatne platformy kontrolujące uwagę i rekomendację. Wobec trzeciego i czwartego państwo ma obowiązek obrony. Wobec drugiego ma bezwzględny zakaz. Granica między obroną informacyjną a propagandą państwową jest granicą między republiką a państwem nadzoru — i dlatego instrumenty ochrony integralności informacji nie mogą nigdy obejmować oceny prawdziwości opinii ani selekcji treści przez organy rządowe.

8.6. Miejsce pętli medialnej w architekturze Rzeczypospolitej

Instytucja TechnoRepubliki	Funkcja w układzie	Sprzężenie z Pętlą Zwrotną Mediów
Obywatel i Naród	organizator układu (Kossecki); źródło mandatu	odbiorca i nadawca sygnału; prawo do skargi i sprostowania
Prezydent i zintegrowana egzekutywa	efektor naczelny; kokpit KPI/KRI	adresat Protokołu Odpowiedzi; zakaz przekazu propagandowego
Senat100	legislatura i nadzór; wybór organów niezależnych	wybór Rady Ładu Medialnego; wystuchania publiczne w sprawach sygnałów
Sąd Najwyższy	homeostat prawny	szybka ścieżka w sprawach SLAPP, ochrony źródeł i sporów o dostęp do informacji
Sejmiki regionalne	rekurencja układu na poziomie regionu	jawność regionalna; Fundusz Mediów Lokalnych; zakaz prasy samorządowej
Referendum	korekta programu układu	standard integralności kampanii i równego dostępu do mediów
Rzecznik Praw Obywatelskich i Cyfrowych	ochrona praw wobec algorytmów i platform	skargi na algorytmy dystrybucji i moderacji; rejestr algorytmów
NIK i controlling cybernetyczny	audyt wyniku	rozliczenie reakcji na sygnały; audyt Funduszu Misji Publicznej

9. Architektura Pętli Zwrotnej Mediów

Architektura przekłada siedem elementów formuły naczelnej na instrumenty, instytucje i mierniki. Jej zasada konstrukcyjna brzmi: każde ogniwo pętli ma właściciela, instrument prawny, miernik i próg alarmowy, a żadne ogniwo nie jest kontrolowane przez podmiot, który ta pętla ma korygować.

Architektura Pętli Zwrotnej Mediów

warstwa ery AI: provenance C2PA · oznaczanie treści syntetycznych · audyt algorytmów dystrybucji · narzędzia AI symetryczne dla mediów i obywateli

OCHRONA PĘTLI (homeostat)

Rada Ładu Medialnego · Fundusz Misji Publicznej ex lege · anty-SLAPP i depenalizacja · ochrona źródeł · zakaz inwigilacji · test koncentracji

PAMIĘĆ I UCZENIE SIĘ (metainformacja)

Obserwatorium Ładu Medialnego · Rejestr Sygnałów Publicznych · archiwum korekt · Wskaźnik Domknięcia Pętli · Raport o Stanie Pętli

Infografika 3. Architektura Pętli Zwrotnej Mediów: tor sygnału od receptora do korekty oraz warstwa ochrony i pamięci, która utrzymuje pętlę odporną na przechwycenie.

Przedstawiona architektura przekłada siedem elementów formuły naczelnej na instrumenty, instytucje oraz mierniki, opierając się na zasadzie, że każde ogniwo posiada właściciela, instrument prawny, miernik i próg alarmowy, bez możliwości kontroli przez podmiot korygowany. Główny tor sygnału przebiega liniowo od wykrycia nieprawidłowości przez receptor, poprzez weryfikację faktów, pochodzenia i standardów, aż po eskalację w postaci kwalifikowanego sygnału medialnego.

Następnie proces wymusza odpowiedź w terminie 30 dni lub 72 godzin w trybie pilnym (POI), co prowadzi bezpośrednio do korekty obejmującej sprostowanie bądź zmianę działania, z którego wynik aktualizuje model regulatora. Całość wspierana jest w warstwie ery AI przez standard C2PA, oznaczanie treści syntetycznych, audyt algorytmów dystrybucji oraz symetryczne narzędzia sztucznej inteligencji. Trwałość mechanizmu zabezpieczają obszary ochrony pętli (homeostat) obejmujące m.in. Radę Ładu Medialnego, regulacje anty-SLAPP oraz zakaz inwigilacji, a także obszar pamięci i uczenia się wykorzystujący Obserwatorium Ładu Medialnego i Rejestr Sygnałów Publicznych.

Prezentowane zestawienie stanowi szczegółowy przegląd stanu regulacji prawnych kluczowych dla polskiego rynku medialnego według stanu na wrzesień 2026 roku. Uwzględnia ono zarówno obowiązujące oraz wdrażane akty Unii Europejskiej, takie jak rozporządzenie EMFA, DSA czy AI Act, jak i aktualne krajowe inicjatywy ustawodawcze. Tabela syntetyzuje najważniejsze obszary reform, w tym kwestie niezależności redakcyjnej, ochrony przed inwigilacją i SLAPP, a także propozycje zmian w finansowaniu mediów publicznych i zniesieniu abonamentu. Zestawienie to pozwala precyzyjnie ocenić poziom gotowości systemowej oraz identyfikuje wyzwania prawne niezbędne do pełnego domknięcia ustrojowej pętli zwrotnej.

Element	Instrumenty	Instytucja wiodąca	Miernik
Receptor	Fundusz Dziennikarstwa Śledczego i Lokalnego; otwarte dane publiczne; ochrona sygnalistów; dostęp do informacji publicznej w 14 dni	Fundusz Misji Publicznej; RPOiC	liczba powiatów z niezależnym medium lokalnym; mediana czasu dostępu do informacji publicznej
Filtr weryfikacyjny	standardy redakcyjne; certyfikacja fact-checkingu; provenance C2PA; narzędzia AI do weryfikacji dostępne dla wszystkich redakcji	Izba Odpowiedzialności Mediów; Obserwatorium	odsetek treści z metadanymi pochodzenia; czas weryfikacji w sytuacji kryzysowej
Kanał eskalacji	kwalifikowany sygnał medialny; udokumentowanie, adresat, próg	redakcje; Rejestr Sygnałów Publicznych	liczba sygnałów kwalifikowanych rocznie
Obowiązek odpowiedzi	Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej: 30 dni, w sprawach pilnych 72 godziny	organy władzy publicznej; Senat100	odsetek odpowiedzi w terminie
Korekta	kontrola NIK; postępowanie organu nadzoru; zmiana procedury; sprostowanie medialne	NIK; organy nadzoru; redakcje	Wskaźnik Domknięcia Pętli
Ochrona pętli	Rada Ładu Medialnego; Fundusz Misji Publicznej ex lege; anty-SLAPP; depenalizacja; zakaz inwigilacji	Rada Ładu Medialnego; Sąd Najwyższy	liczba spraw SLAPP i czas ich oddalenia; wskaźnik niezależności MPM
Pamięć i uczenie się	Obserwatorium Ładu Medialnego; archiwum korekt; roczny Raport o Stanie Pętli	Obserwatorium; Senat100	kompletność danych; realizacja rekomendacji raportu

9.1. Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej

Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej (POI) jest instrumentem, który zamienia publikację medialną w sprzężenie zwrotne. Obejmuje wszystkie organy władzy publicznej, państwowe osoby prawne i spółki z większościovym udziałem Skarbu Państwa lub samorządu.

- **Kwalifikowany sygnał medialny** to publikacja podmiotu medialnego lub zarejestrowanego twórcy, która wskazuje konkretną nieprawidłowość w działaniu organu, zawiera udokumentowane fakty i wskazuje adresata. Redakcja zgłasza sygnał do Rejestru Sygnałów Publicznych jednym formularzem lub przez interfejs maszynowy.
- **Obowiązek odpowiedzi:** adresat publikuje odpowiedź w ciągu 30 dni, a w sprawach dotyczących życia, zdrowia, bezpieczeństwa publicznego lub integralności wyborów — w

ciągu 72 godzin. Odpowiedź zawiera stanowisko wobec faktów, informację o podjętych działaniach i wskazanie osoby odpowiedzialnej.

- **Brak odpowiedzi lub odpowiedź pozorna** jest odnotowywana w rejestrze i automatycznie przekazywana organowi nadzoru, NIK albo właściwej komisji Senatu¹⁰⁰. Powtarzający się brak odpowiedzi jest wskaźnikiem ryzyka w kokpicie KRI państwa.
- **Ochrona przed nadużyciem**: POI nie tworzy obowiązku zgody z tezą publikacji ani obowiązku sprostowania, a sygnały oczywiście bezzasadne mogą zostać oznaczone jako takie z uzasadnieniem. Rejestr publikuje statystykę trafności sygnałów według nadawców, co zniechęca do zgłoszeń instrumentalnych.
- **Jawność**: rejestr jest publiczny, maszynowo czytelny i archiwizowany, a jego dane zasilają Obserwatorium Ładu Medialnego.

9.2. Medialny kanał algedoniczny

Nie każda nieprawidłowość może czekać 30 dni. Dla zdarzeń krytycznych — zagrożenia życia, awarii infrastruktury, operacji wpływu w okresie wyborczym, masowego naruszenia praw — POI przewiduje tryb algedoniczny: sygnał kwalifikowany trafia jednocześnie do adresata, do Prezydenckiego Centrum Informacyjnego Państwa i do właściwego organu kontroli, z obowiązkiem potwierdzenia przyjęcia w ciągu 24 godzin i odpowiedzi merytorycznej w ciągu 72 godzin. Warunki kanału algedonicznego — próg, okno czasowe, dwustopniowa eskalacja i skutek strukturalny — są określone z góry, a nie negocjowane w chwili kryzysu.

9.3. Wskaźnik Domknięcia Pętli

Wskaźnik Domknięcia Pętli (WDP) jest miernikiem syntetycznym, który odpowiada na pytanie, czy ład medialny działa jako sprzężenie zwrotne. Liczy się go jako odsetek kwalifikowanych sygnałów, które w danym roku przeszły pełny cykl: odpowiedź instytucji w terminie, weryfikację faktów i — w przypadku potwierdzenia — korektę działania, albo — w przypadku niepotwierdzenia — sprostowanie po stronie mediów. Wskaźnikowi towarzyszy mediana czasu od sygnału do korekty. WDP nie nagradza liczby publikacji ani liczby odpowiedzi, lecz zamknięcie pętli w obu kierunkach, co ogranicza ryzyko opisane prawem Goodharta.

10. Media publiczne jako infrastruktura pętli

Media publiczne nie są w Rzeczypospolitej nadawcą państwowym ani konkurentem rynkowym, lecz infrastrukturą publiczną pętli zwrotnej: zapewniają powszechny dostęp do zweryfikowanej informacji, obsługują obszary, których rynek nie obsłuży, prowadzą archiwum pamięci społecznej i utrzymują zdolność komunikacji w sytuacji kryzysowej.

10.1. Governance odporne na przechwycenie

- **Rada Ładu Medialnego** zastępuje KRRiT i Radę Mediów Narodowych. Liczy dziewięciu członków: sześciu wybiera Senat¹⁰⁰ większością dwóch trzecich spośród kandydatów zgłoszonych przez środowiska naukowe, dziennikarskie i organizacje obywatelskie, a trzech jest losowanych z listy kwalifikowanych kandydatów po jawnych wysłuchaniach.
- **Jednokadencyjność i rotacja**: kadencja wynosi siedem lat, bez możliwości ponownego wyboru; co dwa lata wymienia się część składu, co rozprzęga Radę z cyklem wyborczym.

- **Nieodwoływalność:** członek Rady można odwołać wyłącznie na mocy rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w sprawie naruszenia prawa lub niezdolności do pełnienia funkcji.
- **Zarządy mediów publicznych** wybiera Rada w konkursach otwartych z publicznymi kryteriami i wysłuchaniem kandydatów, na kadencje niesynchronizowane z kadencją Senatu i Prezydenta.
- **Rady programowe** z udziałem odbiorców wybieranych losowo pełnią funkcję wewnętrznego receptora oczekiwań społecznych.
- **Firewall redakcyjny:** statut redakcyjny chroniony ustawą, rzecznik niezależności redakcyjnej i obowiązek publikowania rejestru kontaktów z przedstawicielami władzy w sprawach programowych.

10.2. Fundusz Misji Publicznej

Model	Zalety	Ryzyka dla pętli zwrotnej
Abonament RTV (obecny)	formalna odrębność od budżetu	uchylanie się od opłat 65,5%; zależność od rekompensat budżetowych
Dotacja budżetowa (projekt 2025)	prostota; brak ewazji	coroczna decyzja ministra finansów; dźwignia polityczna; ryzyko sprzeczności z art. 5 EMFA
Opłata od gospodarstwa domowego (Niemcy)	stabilność; niezależność od odbiornika	obciążenie regresywne bez korekt socjalnych
Podatek medialny do funduszu celowego (Finlandia)	progresywność; odrębność od budżetu	zależność od ustawowego mechanizmu indeksacji
Fundusz Misji Publicznej TechnoRepubliki	udział PKB ex lege; wypłata kwartalna z mocy prawa; wieloletnia karta powinności	wymaga zmiany konstytucyjnej lub ustawy organicznej i notyfikacji pomocy publicznej

Fundusz Misji Publicznej otrzymuje ustawowo określony udział PKB, na początek 0,09% z dojściem do średniej europejskiej 0,12%, indeksowany automatycznie. Środki są wypłacane kwartalnie z mocy prawa, bez decyzji organu politycznego. Pięcioletnie karty powinności określają zadania, a audyt wyniku prowadzony przez NIK i niezależnych rewidentów rozlicza realizację. Z Funduszu wydzielą się pulę konkursową — Fundusz Dziennikarstwa Śledczego i Lokalnego — dostępną także dla mediów niepublicznych, zarządzaną na zasadzie arm's length przez komisję ekspertów niezależną od Rady i od rządu.

10.3. Karta powinności i audyt wyniku

Karta powinności nie mierzy oglądalności, lecz realizację funkcji pętli: zasięg informacji w regionach niedostatecznie obsługiwanych, liczbę i jakość materiałów śledczych, czas reakcji w komunikacji kryzysowej, zaufanie odbiorców, zrównoważenie czasu antenowego w okresach wyborczych, dostępność dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów oraz udział w edukacji medialnej. Wyniki są publikowane corocznie w formacie otwartych danych.

11. Pluralizm, własność i ekonomia uwagi

11.1. Test koncentracji wpływu

Ocena koncentracji w Rzeczypospolitej nie ogranicza się do udziału w przychodach. Test koncentracji wpływu obejmuje łączny zasięg danego właściciela we wszystkich kanałach — telewizji, radiu, prasie, internecie i platformach — wraz z powiązaniami kapitałowymi i personalnymi ujawnionymi w grafie własności. Przekroczenie progu uruchamia obowiązkowe zabezpieczenia: niezależną radę redakcyjną, zobowiązania programowe lub, w ostateczności, sprzeciw wobec koncentracji wydawany przez Radę Ładu Medialnego w porozumieniu z organem ochrony konkurencji. Test obejmuje jednakowo kapitał zagraniczny, prywatny krajowy i państwowy, co zamyka spór o „repolonizację” w sposób neutralny wobec narodowości kapitału, a wrażliwy na koncentrację wpływu.

11.2. Rejestr reklamy i środków publicznych w mediach

Każda instytucja publiczna, państwowa osoba prawna i spółka z udziałem Skarbu Państwa lub samorządu publikuje kwartalnie w centralnym rejestrze wszystkie wydatki na reklamę, sponsoring, ogłoszenia i zamówienia w mediach: odbiorcę, kwotę, cel i kryterium wyboru. Rejestr umożliwia analizę korelacji między alokacją środków a tonem redakcyjnym, a Obserwatorium publikuje coroczną analizę. Wydatki bez udokumentowanego kryterium zasięgu i efektywności są nieprawidłowością w rozumieniu kontroli NIK.

11.3. Regulacja funkcjonalna twórców i platform

Próg	Kogo dotyczy	Obowiązki minimalne
Poziom 0	twórcy i media o zasięgu lokalnym lub niszowym	brak obowiązków rejestracyjnych; pełna ochrona anty-SLAPP
Poziom 1	regularna działalność informacyjna o znaczącym zasięgu tygodniowym	jawność beneficjenta i źródeł finansowania; oznaczanie treści sponsorowanych i syntetycznych; tryb sprostowań
Poziom 2	zasięg porównywalny z nadawcą ogólnokrajowym	jak wyżej oraz roczny raport przejrzystości i przystąpienie do trybu skargowego Izby Odpowiedzialności Mediów lub równoważnego
Platformy i systemy odpowiedzi AI	bardzo duże platformy i wyszukiwarki; dostawcy asystentów AI udostępniających informacje o sprawach publicznych	ocena ryzyk systemowych dla sfery publicznej; dostęp badaczy do danych; jawność zasad prominenacji treści; oznaczanie źródeł w odpowiedziach

11.4. Ekonomia dziennikarstwa w epoce platform

Model subskrypcyjny nie zastąpił utraconych przychodów reklamowych: mimo że paywall stosowała większość europejskich organizacji medialnych, subskrypcje cyfrowe dają niewielką część ich przychodów. Kody negocjacyjne typu australijskiego mogą transferować środki od platform do wydawców, lecz ryzykują wzmocnienie już silnych graczy. TechnoRepublika łączy trzy instrumenty: wynagrodzenie za wykorzystanie treści dziennikarskich przez platformy i systemy AI, rozliczane przez organizację zbiorowego zarządzania z preferencją dla mediów

lokalnych; ulgę podatkową dla obywateli finansujących media przez subskrypcje lub darowizny; oraz Fundusz Dziennikarstwa Śledczego i Lokalnego. Doświadczenie nordyckie ostrzega, że subsydia same nie zapobiegają koncentracji — dlatego wsparcie jest powiązane z testem koncentracji wpływu i uczestnictwem w systemie odpowiedzialności mediów.

12. Media w erze AI: integralność informacji

12.1. Cztery przesunięcia wywołane przez AI

Przesunięcie	Mechanizm	Zagrożenie dla pętli zwrotnej
Koszt dezinformacji	generatywna AI obniża koszt krańcowy produkcji treści przekonujących niemal do zera	zalew pseudoinformacji; sygnał prawdziwy tonie w szumie
Dywidenda kłamcy	istnienie deepfake pozwala zaprzeczyć autentycznemu nagraniu	dowód medialny traci moc wymuszenia odpowiedzi
Systemy odpowiedzi	asystenci AI i wyszukiwarki generatywne streszczają informację bez wizyty w źródle	utrata ruchu i przychodów redakcji; niejawni wybór źródeł; halucynacje
Automatyzacja redakcji	AI w produkcji, prowadzeniu audycji, personalizacji	rozmycie odpowiedzialności redakcyjnej; utrata zaufania — przypadek zastąpienia prowadzących audycji wirtualnymi prezenterami w publicznej rozgłośni regionalnej w 2024 roku

12.2. Zasady integralności informacji

- **Jawność pochodzenia:** media publiczne, instytucje państwowe i komitety wyborcze publikują treści audiowizualne z metadanymi pochodzenia zgodnymi z otwartym standardem C2PA; państwo finansuje wdrożenie tego standardu w mediach lokalnych.
- **Oznaczanie treści syntetycznych:** pełne i egzekwowane wdrożenie art. 50 AI Act, obowiązującego od 2 sierpnia 2026 roku, z odrębnym trybem dla okresów wyborczych i sytuacji kryzysowych.
- **Odpowiedzialność redakcyjna człowieka:** każda treść informacyjna ma człowieka odpowiedzialnego; AI może wspierać, lecz nie może być redaktorem odpowiedzialnym; użycie AI w produkcji treści informacyjnych jest ujawniane odbiorcy.
- **Audyt algorytmów dystrybucji:** rekomendacje platform i systemów odpowiedzi AI dotyczące spraw publicznych podlegają ocenie ryzyk systemowych i niezależnemu audytowi zgodnie z DSA; wyniki są jawne w zakresie wpływu na pluralizm.
- **Prominencja treści ogólnego interesu:** usługi medialne spełniające standardy odpowiedzialności mają zapewnioną widoczność w interfejsach urządzeń i agregatorów, zgodnie z logiką EMFA.

- **Wzmocnienie odbiorcy:** prebunking i edukacja medialna od szkoły podstawowej po programy senioralne; narzędzia weryfikacji dostępne publicznie; moduł edukacji medialnej w szkołach wprowadzany od września 2026 roku jako punkt wyjścia.
- **Zakaz propagandy państwowej:** żaden organ rządowy nie ocenia prawdziwości opinii ani nie zleca usuwania treści poza trybem sądowym i procedurami DSA; komunikacja strategiczna państwa jest jawna co do nadawcy.

12.3. AI jako wzmacniacz pętli zwrotnej

AI nie jest wyłącznie zagrożeniem. W architekturze Pętli Zwrotnej Mediów pełni rolę wzmacniacza różnorodności receptora i filtra. Agenci AI mogą przeszukiwać rejestry publiczne, zamówienia i sprawozdania w poszukiwaniu anomalii, wspierać redakcje lokalne w weryfikacji materiałów, tłumaczyć i archiwizować, wykrywać skoordynowane kampanie i monitorować realizację Protokołu Odpowiedzi Instytucjonalnej. Warunkiem jest symetria: narzędzia te muszą być dostępne dla mediów niezależnych, organizacji obywatelskich i obywateli co najmniej na tym samym poziomie co dla instytucji państwa. Zasada ta łączy łąd medialny z formułą publikacji o narzędziach AI: każdej zdolności AI administracji musi odpowiadać równoważna zdolność AI obywatela.

12.4. FIMI i obrona toru poznawczego

Zagraniczna manipulacja informacyjna i ingerencja (FIMI) jest w większości przypadków niekaralna, lecz intencjonalna i skoordynowana. Unijny zestaw narzędzi FIMI opiera się na świadomości sytuacyjnej, odporności, działaniach zewnętrznych i sankcjach; baza EUvsDisinfo zawiera ponad 18 000 udokumentowanych przypadków prokremlowskiej dezinformacji, a UE zawiesiła nadawanie ponad 30 rosyjskim podmiotom medialnym. W Rzeczypospolitej obrona przed FIMI należy do Systemu Informacyjnego i Agencji Cyberodporności Państwa, lecz jej wyniki są przekazywane opinii publicznej przez niezależne media i Obserwatorium, a nie przez kanał rządowy. Odróżnia to demaskowanie operacji wpływu od kontroli debaty krajowej.

13. Ochrona dziennikarzy, źródeł i sygnalistów

- **Depenalizacja zniestawienia w debacie publicznej:** uchylenie art. 212 k.k. w zakresie wypowiedzi dotyczących spraw publicznych i osób pełniących funkcje publiczne, z pozostawieniem ochrony cywilnej.
- **Rozszerzenie ustawy anty-SLAPP:** automatyczne zasądzenie pełnych kosztów i odszkodowania dla pozwanego w sprawie uznanej za SLAPP w tym samym postępowaniu; zakaz wytaczania powództw przez spółki Skarbu Państwa w sprawach krytyki ich działalności publicznej bez zgody organu nadzoru.
- **Fundusz Obrony Prawnej Mediów** dla redakcji lokalnych, freelancerów i badaczy, zarządzany niezależnie od państwa.
- **Ochrona źródeł:** bezwzględna tajemnica dziennikarska z wyjątkami wyłącznie w sprawach zagrożenia życia, zatwierdzanymi przez sąd.
- **Zakaz inwigilacji:** wdrożenie art. 4 EMFA z uprzednią zgodą sądu, niezależnym audytem ex post i obowiązkiem powiadomienia dziennikarza po zakończeniu czynności.

- **Spójność z ochroną sygnalistów:** sygnalista, który zgłasza nieprawidłowość mediom po bezskutecznym zgłoszeniu wewnętrznym lub zewnętrznym, korzysta z pełnej ochrony.
- **Reforma sprostowań:** sprostowanie dotyczy faktów, a nie ocen; spory rozstrzyga szybka ścieżka sądowa lub Izba Odpowiedzialności Mediów.

14. Instytucje, role i proces operacyjny

Instytucja	Rola w Pętli Zwrotnej Mediów	Najważniejszy miernik
Rada Ładu Medialnego	regulator niezależny; wybór zarządów mediów publicznych; test koncentracji wpływu; nadzór nad EMFA	wynik Political Independence w MPM; czas rozpatrzenia spraw
Fundusz Misji Publicznej	finansowanie ex lege mediów publicznych i puli konkursowej	terminowość wypłat; realizacja kart powinności
Obserwatorium Ładu Medialnego	pomiar czterowymiarowy; graf własności; rejestr reklamy; Raport o Stanie Pętli	kompletność i otwartość danych
Izba Odpowiedzialności Mediów	samoregulacja; tryb skargowy; archiwum korekt	mediana czasu rozpatrzenia skargi; odsetek korekt opublikowanych
Rejestr Sygnałów Publicznych	obsługa Protokołu Odpowiedzi Instytucjonalnej	odsetek odpowiedzi w terminie; Wskaźnik Domknięcia Pętli
Rzecznik Praw Obywatelskich i Cyfrowych	skargi na algorytmy dystrybucji i moderacji; ochrona dostępu do informacji	czas reakcji na skargę; liczba skutecznych interwencji
Senat100	wybór Rady; wystuchania; roczna debata nad Raportem o Stanie Pętli	realizacja rekomendacji raportu
NIK	audyt wyniku mediów publicznych i reakcji instytucji na sygnały	odsetek rekomendacji wdrożonych
Agencja Cyberodporności Państwa	wykrywanie FIMI i ataków na infrastrukturę medialną	czas od wykrycia kampanii do publicznego ujawnienia

15. KPI, KRI i rejestr ryzyk

15.1. Mierniki główne

Kategoria	KPI / KRI	Definicja
Domknięcie pętli	Wskaźnik Domknięcia Pętli; mediana czasu sygnał–korekta	odsetek sygnałów kwalifikowanych z pełnym cyklem odpowiedzi, weryfikacji i korekty
Responsywność instytucji	odsetek odpowiedzi POI w terminie; odsetek odpowiedzi pozornych	czy instytucje traktują sygnał medialny jako sprzężenie zwrotne
Niezależność	wyniki MPM (Political Independence); indeks niezależności mediów publicznych	czy pętla jest odporna na przechwycenie
Pluralizm i zasięg	liczba powiatów bez niezależnego medium lokalnego; wynik testu koncentracji wpływu	czy receptor ma wymaganą różnorodność
Bezpieczeństwo receptora	liczba spraw SLAPP; czas ich oddalenia; incydenty inwigilacji	czy dziennikarze i sygnaliści mogą działać bez efektu mrożącego
Integralność informacji	odsetek treści z metadanymi pochodzenia; czas wykrycia kampanii FIMI	czy odbiorca może odróżnić informację od pseudoinformacji
Zaufanie i kompetencje	zaufanie do mediów publicznych; poziom kompetencji medialnych dorosłych i seniorów	czy sygnał pętli jest odbierany i rozumiany
Finansowanie	udział PKB w Funduszu Misji Publicznej; terminowość wypłat	czy tor zasilania homeostatu jest niezależny

15.2. Rejestr ryzyk strategicznych

Ryzyko	Objaw	Odpowiedź
Przechwycenie regulatora	jednostronny skład; decyzje zgodne z linią większości	wybór kwalifikowany, losowanie, nieodwoływalność, kontrola SN
Teatr odpowiedzi	odpowiedzi POI formalne, bez działań	kategoria odpowiedzi pozornej; eskalacja do NIK i Senatu ¹⁰⁰
Instrumentalizacja POI	masowe sygnały polityczne bez podstaw	statystyka trafności nadawców; oznaczanie sygnałów bezzasadnych
Zalew syntetyczny	spadek zaufania do wszelkich nagrań; paraliż weryfikacji	provenance, oznaczanie, AI do weryfikacji, szybkie procedury kryzysowe
Państwo nadzoru w imię bezpieczeństwa	rozszerzanie usuwania treści; ocena opinii przez administrację	bezwzględny zakaz; tryb sądowy; audyt RPOiC

Ryzyko	Objaw	Odpowiedź
Kolaps ekonomiczny mediów lokalnych	pustynie informacyjne; zamykanie tytułów	Fundusz Dziennikarstwa Lokalnego; wynagrodzenie od platform i AI
Uzależnienie od platform i systemów AI	utrata ruchu; zmiana algorytmu odcina media od odbiorców	redundancja kanałów; prominenca treści ogólnego interesu; bezpośrednie relacje z odbiorcą
Polaryzacja i utrata wspólnej sfery publicznej	brak wspólnych faktów; komory echa	media publiczne jako wspólna przestrzeń; audyt algorytmów; panele deliberacyjne

16. Mapa wdrożenia

16.1. Pierwsze 100 dni

- Powołanie zespołu legislacyjnego ładu medialnego z udziałem środowisk dziennikarskich, wydawców, nauki i organizacji obywatelskich; publiczny harmonogram prac.
- Uruchomienie pilotażowego Rejestru Sygnałów Publicznych dla administracji rządowej i spółek Skarbu Państwa w trybie dobrowolnym.
- Publikacja pierwszego raportu o wydatkach reklamowych podmiotów publicznych za ostatnie trzy lata.
- Wstrzymanie powództw spółek Skarbu Państwa przeciwko mediom w sprawach krytyki działalności publicznej do czasu przeglądu.
- Mandat dla Obserwatorium Ładu Medialnego w strukturze niezależnej instytucji naukowej; pierwszy pomiar czterowymiarowy.

16.2. Dwanaście miesięcy

- Uchwalenie ustawy o ładzie medialnym: Rada Ładu Medialnego, Fundusz Misji Publicznej, Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej, test koncentracji wpływu, rejestr reklamy.
- Notyfikacja nowego systemu finansowania w Komisji Europejskiej jako pomocy publicznej.
- Nowelizacja Kodeksu karnego w zakresie art. 212 oraz rozszerzenie ustawy anty-SLAPP.
- Uchwalenie krajowej ustawy wdrażającej DSA z nadzorem nad ryzykami systemowymi dla sfery publicznej.
- Powstanie Izby Odpowiedzialności Mediów z inicjatywy środowisk dziennikarskich przy wsparciu organizacyjnym Funduszu.

16.3. Trzydzieści sześć miesięcy

- Pełne działanie Protokołu Odpowiedzi Instytucjonalnej we wszystkich organach władzy publicznej, w tym samorządowych.
- Metadane pochodzenia we wszystkich treściach audiowizualnych mediów publicznych i instytucji państwa.
- Fundusz Mediów Lokalnych obejmujący wszystkie powiaty zagrożone pustynią informacyjną.
- Pierwszy Raport o Stanie Pętli z pełnym Wskaźnikiem Domknięcia Pętli i debata w Senacie100.

16.4. Horyzont 2030

- Wynik MPM dla Polski w pasmie ryzyka niskiego lub średnio-niskiego we wszystkich czterech obszarach.
- Wskaźnik Domknięcia Pętli powyżej progu docelowego określonego w pierwszym raporcie; mediana czasu sygnał–korekta skrócona o połowę.
- Zaufanie do mediów publicznych na poziomie średniej europejskiej.
- Umocowanie pętli zwrotnej mediów w Konstytucji TechnoRepubliki.

17. Pakiet legislacyjny

Pakiet	Zakres
Ustawa o Ładzie medialnym Rzeczypospolitej	Rada Ładu Medialnego; likwidacja RMN i przekształcenie KRRiT; governance mediów publicznych; firewall redakcyjny; regulacja funkcjonalna twórców; test koncentracji wpływu
Ustawa o Funduszu Misji Publicznej	udział PKB ex lege; wypłaty kwartalne; karty powinności; Fundusz Dziennikarstwa Śledczego i Lokalnego; audyt wyniku
Ustawa o Protokole Odpowiedzi Instytucjonalnej	kwalifikowany sygnał; terminy; tryb algedoniczny; Rejestr Sygnałów Publicznych; sankcje za brak odpowiedzi
Nowelizacja Kodeksu karnego i ustawy anti-SLAPP	depenalizacja art. 212 w debacie publicznej; koszty i odszkodowanie w tym samym postępowaniu; Fundusz Obrony Prawnej
Ustawa o jawności środków publicznych w mediach	rejestr reklamy, sponsoringu i zamówień; kryteria alokacji; zakaz prasy samorządowej o charakterze informacyjno-publicystycznym
Ustawa o integralności informacji	wdrożenie DSA i art. 50 AI Act; provenance; audyt algorytmów dystrybucji; prominencja treści ogólnego interesu; zakaz propagandy państwowej
Zmiana konstytucyjna (art. 73 Projektu Konstytucji TRP)	wybór organu Ładu medialnego kwalifikowaną większością; finansowanie niezależne od ustawy budżetowej; obowiązek odpowiedzi organów

18. Weryfikacja formuły naczelnej

18.1. Test czterech uzasadnień

Każdy mechanizm Pętli Zwrotnej Mediów musi mieć uzasadnienie we wszystkich czterech drogach dowodowych. Mechanizm uzasadniony tylko jedną drogą jest podejrzany o charakter ideologiczny lub technokratyczny.

Mechanizm	Cybernetyka	System	Sieć	Ustrój
Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej	domknięcie pętli; kanał algedoniczny	dźwignia przepływu informacji; voice Hirschmana	ścieżka od węzła peryferyjnego do organu	obowiązek organów wobec obywatela
Rada Ładu Medialnego	homeostat poza blokiem korygowanym	ochrona przed capture Stiglera	rozproszenie nominacji	niezależność organu konstytucyjnego
Fundusz Misji Publicznej ex lege	niezależny tor zasilania	zmiana reguły zamiast parametru	stabilność węzłów publicznych	art. 5 EMFA; niezależność finansowa
Test koncentracji wpływu	różnorodność receptora	granica autonomii systemu mediów	analiza grafu własności	pluralizm jako wartość konstytucyjna
Rejestr reklamy publicznej	jawność toru zasilania	przeciw korupcji kodu systemu	mapa przepływów finansowych	jawność życia publicznego
Provenance i oznaczanie treści	metainformacja Mazura	obrona przed awarią normalną	odporność na atak Sybil	integralność sfery publicznej
Depenalizacja i anty-SLAPP	ochrona receptora	usunięcie tłumika sygnału	ochrona węzłów słabych	standard ETPCz watchdog
Izba Odpowiedzialności Mediów	cybernetyka drugiego rzędu	pętla korekty wewnętrznej	filtr reputacyjny sieci	samoregulacja zamiast kontroli państwa
Obserwatorium Ładu Medialnego	model regulatora (Conant–Ashby)	pomiar przeciw Goodhartowi	otwarty graf	rozliczalność przed Senatem i obywatelem

18.2. Napięcia nierozstrzygnięte

Napięcie	Stan
niezależność mediów publicznych a rozliczalność za środki publiczne	rozstrzygnięte warunkowo: audyt wyniku bez ingerencji w decyzje redakcyjne
obowiązek odpowiedzi a przeciążenie administracji	nierozstrzygnięte: wymaga pomiaru w pilotażu i ewentualnych progów kwalifikacji
regulacja funkcjonalna twórców a niskie bariery wejścia do debaty	rozstrzygnięte kierunkowo: obowiązki progowe, poziom zerowy dla małych podmiotów
zagraniczny kapitał a kapitał państwowy jako zagrożenie pluralizmu	rozstrzygnięte: test koncentracji wpływu neutralny wobec narodowości kapitału
obrona przed FIMI a wolność wypowiedzi	rozstrzygnięte zasadniczo: demaskowanie operacji bez oceny opinii; szczegóły wymagają orzecznictwa
dotacja budżetowa (projekt 2025) a formuła ex lege	nierozstrzygnięte w prawie obowiązującym: wymaga zmiany konstytucyjnej lub ustawy organicznej
AI w redakcjach a odpowiedzialność redakcyjna	rozstrzygnięte kierunkowo: człowiek odpowiedzialny i jawność użycia AI
wynagrodzenie od platform i AI a koncentracja wśród silnych wydawców	nierozstrzygnięte: preferencja dla mediów lokalnych wymaga testów

18.3. Warunek falsyfikacji

Formuła naczelna byłaby obalona, gdyby państwo, w którym media nie mają ustrojowego umocowania, niezależnego regulatora, finansowania odpornego na cykl polityczny i obowiązku odpowiedzi instytucji, trwale wykazywało porównywalną lub wyższą zdolność wykrywania i korygowania nieprawidłowości systemowych — mierzoną czasem od ujawnienia do korekty, odsetkiem skorygowanych nieprawidłowości i zaufaniem obywateli — niż państwo wyposażone w pełną Pętlę Zwrotną Mediów.

Architektura podlega zmianie, jeżeli po dwóch cyklach pomiaru: (1) Wskaźnik Domknięcia Pętli nie rośnie mimo pełnego wdrożenia POI, (2) koszt obsługi sygnałów przewyższa wartość skorygowanych nieprawidłowości, (3) Rada Ładu Medialnego wykazuje wzorzec decyzji zgodny z jedną opcją polityczną mimo zabezpieczeń, (4) regulacja funkcjonalna ogranicza liczbę niezależnych głosów w debacie lub (5) instrumenty integralności informacji są wykorzystywane do ograniczania legalnej krytyki władzy.

Konkluzja programowa

Ład medialny Rzeczypospolitej nie zostanie naprawiony przez kolejną wymianę zarządów ani przez kolejną ustawę pisaną przez aktualną większość dla siebie. Doświadczenie ostatniej dekady pokazuje, że każda taka zmiana tylko odwraca kierunek tej samej dźwigni. TechnoSanacja proponuje zmianę konstrukcji: media przestają być nagrodą za wygrane wybory i przedmiotem sporu o rynek, a stają się ustrojową pętlą zwrotną — kanałem, przez który państwo dowiaduje się o własnych błędach i jest zmuszone je korygować.

Pętla ta ma siedem ogniw: receptor, który widzi; filtr, który odróżnia informację od szumu i syntetycznej imitacji; kanał eskalacji, który omija zastony hierarchii; obowiązek odpowiedzi, który uniemożliwia ignorowanie sygnału; korektę, która zmienia działanie; ochronę, która nie pozwala pętli zastraszyć, zagłodzić ani przechwycić; oraz pamięć, która uczy system na jego własnych sukcesach i porażkach. Brak któregośkolwiek ogniw otwiera pętlę.

Era AI nie unieważnia tej konstrukcji, lecz czyni ją pilną. Kiedy wytworzenie fałszu kosztuje mniej niż jego sprawdzenie, a maszyny stają się pierwszym pośrednikiem między obywatelem a informacją, państwo ma dwie drogi: kontrolować treść albo wzmocnić odbiorcę i instytucje weryfikacji. Pierwsza prowadzi do państwa nadzoru, druga — do republiki. Rzeczpospolita wybiera drugą: jawność pochodzenia, rozliczalność algorytmów, niezależność redakcji, samostelowość obywatela i instytucje, które muszą odpowiadać.

Aneks A. Słownik pojęć, terminów i skrótów

Słownik porządkuje pojęcia w pięciu grupach. Znaczenia podano w rozumieniu przyjętym w publikacji; tam, gdzie pojęcie ma utrwaloną definicję źródłową, wskazano autora lub akt prawny.

A.1. Pojęcia programowe publikacji

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Ład medialny	Całość reguł prawnych, instytucji, relacji własnościowych, modeli finansowania i praktyk zawodowych, które decydują o tym, czy media pełnią funkcję informacyjną i kontrolną wobec władzy i społeczeństwa.
Pętla Zwrotna Mediów (PZM)	Ustrojowy mechanizm siedmiu elementów — receptor, filtr weryfikacyjny, kanał eskalacji, obowiązek odpowiedzi, korekta, ochrona pętli, pamięć — zamieniający informację medialną w sprzężenie zwrotne państwa.
Formuła naczelna	Zdanie programowe otwierające publikację, wobec którego weryfikuje się tezy, instrumenty i mierniki dokumentu.
Kwalifikowany sygnał medialny	Publikacja wskazująca konkretną nieprawidłowość w działaniu organu publicznego, zawierająca udokumentowane fakty i adresata, zgłoszona do Rejestru Sygnałów Publicznych.
Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej (POI)	Ustawowy obowiązek publicznej odpowiedzi organu na kwalifikowany sygnał medialny w terminie 30 dni lub 72 godzin w trybie pilnym, z eskalacją w razie braku odpowiedzi.

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Odpowiedź pozorna	Odpowiedź formalnie złożona, lecz nieodnosząca się do faktów i niezawierająca informacji o działaniach; traktowana w rejestrze jak brak odpowiedzi.
Medialny kanał algedoniczny	Tryb POI dla zdarzeń krytycznych, w którym sygnał trafia jednocześnie do adresata, centrum informacyjnego państwa i organu kontroli, z określonym z góry progiem i skutkiem.
Rejestr Sygnałów Publicznych	Publiczny, maszynowo czytelny rejestr kwalifikowanych sygnałów, odpowiedzi, eskalacji i korekt.
Wskaźnik Domknięcia Pętli (WDP)	Odsetek sygnałów kwalifikowanych, które przeszły pełny cykl odpowiedzi, weryfikacji i korekty (lub sprostowania po stronie mediów), wraz z medianą czasu tego cyklu.
Rada Ładu Medialnego	Proponowany niezależny regulator zastępujący KRRiI i RMN, wybierany kwalifikowaną większością Senatu ¹⁰⁰ z elementem losowania, na jedną siedmioletnią kadencję.
Fundusz Misji Publicznej	Proponowany fundusz finansowania mediów publicznych zasilany ustawowym udziałem PKB i wypłacający środki kwartalnie z mocy prawa.
Fundusz Dziennikarstwa Śledczego i Lokalnego	Konkursowa pula Funduszu Misji Publicznej dostępna również dla mediów niepublicznych, zarządzana na zasadzie arm's length.
Obserwatorium Ładu Medialnego	Niezależna jednostka pomiarowa prowadząca badanie czterowymiarowe, graf własności, analizę rejestru reklamy i roczny Raport o Stanie Pętli.
Izba Odpowiedzialności Mediów	Proponowany organ samoregulacyjny środowisk medialnych i odbiorców z trybem skargowym i publikowanymi rozstrzygnięciami.
Test koncentracji wpływu	Ocena łącznego zasięgu właściciela we wszystkich kanałach, z powiązaniem kapitałowymi i personalnymi, neutralna wobec narodowości kapitału.
Regulacja funkcjonalna	Zasada, według której obowiązki medium wynikają z pełnionej funkcji i zasięgu, a nie z formy prawnej podmiotu.
Firewall redakcyjny	Zespół gwarancji oddzielających decyzje redakcyjne od wpływu zarządu, właściciela i władzy publicznej.
Karta powinności	Wieloletni dokument określający zadania misyjne mediów publicznych i mierniki ich realizacji.
Pustynia informacyjna	Obszar pozbawiony niezależnych mediów lokalnych; formalny pluralizm tytułów nie gwarantuje w nim różnorodności redakcyjnej.

A.2. Pojęcia cybernetyczne i systemowe

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Sprzężenie zwrotne	Powrót informacji o skutku działania do miejsca decyzji w postaci zdolnej zmienić kolejne działanie (Wiener). Sprawozdanie bez organu, terminu i instrumentu zmiany nie jest sprzężeniem.
Pętla otwarta / zamknięta	Układ działający bez pomiaru skutków (otwarta) albo korygujący działanie na podstawie pomiaru (zamknięta).

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Homeostat	Blok samokorekty układu utrzymujący zmienne w granicach dopuszczalnych i odróżniający zakłócenie od szumu; w państwie: sądy, audyt, referendum, media.
Układ samodzielny	Układ zdolny do przeciwdziałania utracie zdolności sterowania, wyposażony w tor informacyjny i energetyczny (Mazur).
Receptor / korelator / efektor	Bloki układu samodzielnego odpowiedzialne kolejno za pobór informacji, jej przetwarzanie w decyzje i wykonanie oddziaływań.
Organizator	Organ zdolny zmienić program własnego układu (Kossecki); w państwie — Naród działający przez władzę ustrojodawczą i referendum.
Tor informacyjny / tor zasilający	Kanał informacji, którym układ steruje, oraz kanał energomaterii umożliwiający wykonanie; niezależność homeostatu wymaga kontroli obu.
Prawo wymaganej różnorodności	Różnorodność reakcji regulatora musi być nie mniejsza niż różnorodność zakłóceń (Ashby).
Twierdzenie o dobrym regulatorze	Każdy dobry regulator systemu musi być modelem tego systemu (Conant i Ashby).
Inwersja epistemiczna	Zmiana znaku sprzężenia z ujemnego na dodatnie przy nadmiernej nieaktualności obserwacji; korekta zaczyna wzmacniać odchylenie.
Model Systemu Żywnotnego (VSM)	Model Beera pięciu funkcji koniecznych do przetrwania organizacji: operacje (S1), koordynacja (S2), zarządzanie bieżące (S3), wywiad i przyszłość (S4), tożsamość i polityka (S5).
Kanał S3*	Kanał audytu sporadycznego w VSM, sprawdzający operacje bezpośrednio, z pominięciem raportów; społecznym odpowiednikiem jest dziennikarstwo śledcze.
Kanał algedoniczny	Ścieżka sygnału krytycznego omijająca hierarchię i docierająca wprost do poziomu tożsamości i polityki (Beer).
Czas decyzyjny	Czas od zarejestrowania bodźca do wykonania odpowiedzi (Kossecki); w ładzie medialnym — czas od ujawnienia nieprawidłowości do reakcji instytucji.
Sterowanie społeczne	Oddziaływanie na zachowania zbiorowe przez normy poznawcze, ideologiczne, etyczne, prawne i ekonomiczne (Kossecki).
Sterowanie pośrednie	Przejęcie nie organów, lecz programu w korelatorze — przez edukację, ekspertów, standardy i przekaz; najgroźniejsza forma utraty suwerenności.
Jakościowa teoria informacji	Rozróżnienie informacji, pseudoinformacji, dezinformacji, parainformacji i metainformacji (Mazur).
Pseudoinformacja	Komunikat formalnie poprawny, który nie odwzorowuje żadnego stanu rzeczywistości; w erze AI m.in. treść syntetyczna bez odniesienia do faktów.
Metainformacja	Informacja o informacji — o jej pochodzeniu, autorze, sposobie wytworzenia i historii zmian; standard provenance jest infrastrukturą metainformacji.

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Samosterowność	Zdolność jednostki do kierowania sobą na podstawie własnych trwałych właściwości (Wilsz); cel wzmocnienia odbiorcy w ładzie medialnym.
Cybernetyka drugiego rzędu	Cybernetyka układów obserwujących, w której obserwator jest częścią obserwowanego systemu (von Foerster).
Pętla OODA	Cykl obserwacji, orientacji, decyzji i działania (Boyd); przewagę daje krótszy cykl przy zachowanej trafności.
System polityczny (Easton)	Układ przetwarzający żądania i poparcie w decyzje, utrzymujący legitymizację przez sprzężenie zwrotne.
Kod systemu (Luhmann)	Binarne rozróżnienie, którym operuje system funkcjonalny; dla mediów masowych: informacja–nieinformacja.
Punkty dźwigni	Miejsca interwencji w system uszeregowane od parametrów do paradygmatu (Meadows).
Prawo Goodharta	Wskaźnik, który staje się celem, przestaje być dobrym wskaźnikiem.
Przechwycenie regulacyjne	Uzyskanie trwałego wpływu na regulatora przez podmioty regulowane lub polityczne (Stigler).
Exit, voice, loyalty	Trzy reakcje na pogorszenie jakości organizacji: wyjście, głos i lojalność (Hirschman).
Awaria normalna	Awaria nieunikniona w systemach złożonych i ściśle sprzężonych (Perrow).
Sieć bezskalowa	Sieć o silnie nierównomiernym rozkładzie powiązań, odporna na uszkodzenia losowe i wrażliwa na atak na węzły centralne (Barabási i Albert).
Redundancja topologiczna	Utrzymanie wielu równoważnych kanałów, tak aby awaria jednego nie odcinała uczestników od sieci.
Atak Sybil	Zwielokrotnienie fałszywych tożsamości w celu zniekształcenia sygnału o rozkładzie opinii lub przejścia mechanizmu decyzyjnego sieci.

A.3. Pojęcia medioznawcze

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Modele systemów medialnych	Typologia Hallina i Manciniego: liberalny, demokratyczno-korporacyjny i spolaryzowanego pluralizmu, oparta na strukturze rynku, paralelizmie politycznym, profesjonalizmie i roli państwa.
Paralelizm polityczny	Stopień, w jakim struktura mediów odzwierciedla podziały polityczne i w jakim media są powiązane z partiami.
Media capture (przechwycenie mediów)	Sytuacja, w której media tracą autonomię, bo rząd lub grupy interesu wykorzystują je do własnych celów (Mungiu-Pippidi); komponenty: regulacyjny, kontrola mediów publicznych, finansowanie, własność (Dragomir).
Kolonizacja partyjna mediów	Strategia wydobywania zasobów z mediów i kierowania ich do zwolenników partii (Bajomi-Lázár).

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Miękka cenzura (soft censorship)	Wpływanie na przekaz bez formalnego zakazu — przez reklamę państwową, warunkowe subsydia, płatne treści, koncesje i kontrole (CIMA, WAN-IFRA).
Funkcja strażnicza (watchdog)	Rola mediów w kontrolowaniu władzy; w orzecznictwie ETPCz prasa jako „publiczny strażnik”.
Agenda-setting	Wpływ mediów na hierarchię ważności tematów w percepcji odbiorców (McCombs i Shaw).
Framing	Selekcja i uwypuklenie wybranych aspektów rzeczywistości sprzyjające określonej definicji problemu, interpretacji, ocenie i rekomendacji (Entman).
Priming i gatekeeping	Aktywowanie kryteriów oceny przez wcześniejsze treści oraz selekcja informacji dopuszczanych do obiegu.
Gatewatching	Selekcja, weryfikacja i kontekstualizacja informacji już dostępnej w sieci, zastępująca kontrolę dostępu (Bruns).
Pluralizm mediów	Różnorodność właścicieli, źródeł, treści i perspektyw dostępnych odbiorcom; mierzony m.in. przez Media Pluralism Monitor.
Koncentracja mediów	Skupienie własności lub zasięgu w rękach niewielkiej liczby podmiotów.
Media publiczne (PSM)	Media o misji publicznej finansowane ze środków publicznych, niezależne od rządu; różnica między medium publicznym a rządowym leży w autonomii redakcyjnej.
Platformizacja	Przenikanie infrastruktury, modeli ekonomicznych i ram zarządzania platform cyfrowych do sektora medialnego (Poell, Nieborg, van Dijck).
Ad-tech tax	Część wartości reklamy programatycznej zatrzymywana przez pośredników łańcucha technologicznego.
Reklama natywna	Reklama upodobniona do treści redakcyjnej; zaciera granicę między informacją a przekazem opłaconym.
SLAPP	Strategiczne powództwo przeciwko partycypacji publicznej — pozew mający zastraszyć i uciszyć uczestnika debaty publicznej.
Dezinformacja	Informacja weryfikowalnie fałszywa lub wprowadzająca w błąd, tworzona lub rozpowszechniana dla korzyści lub w celu wprowadzenia w błąd, mogąca wyrządzić szkodę publiczną (EEAS).
Misinformacja	Informacja fałszywa lub myląca rozpowszechniana bez zamiaru szkody.
FIMI	Zagraniczna manipulacja informacyjna i ingerencja — zwykle niekaralny, lecz intencjonalny i skoordynowany wzorzec działań zagrażający wartościom i procesom politycznym (EEAS).
Astroturfing	Symulowanie oddolnego poparcia przez zorganizowane i finansowane odgórnie kampanie z ukryciem źródła koordynacji.
Komora echa	Zamknięta przestrzeń komunikacji, w której odbiorca styka się głównie z opiniami potwierdzającymi jego poglądy.
Propaganda obliczeniowa	Użycie algorytmów, automatyzacji i danych do manipulowania opinią publiczną, m.in. przez boty i mikrotargetowanie.

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Prebunking	Uprzedzające uodpornianie odbiorców na techniki manipulacji, oparte na teorii inokulacji.
Rada medialna (press council)	Organ samoregulacyjny przyjmujący skargi odbiorców i wydający rozstrzygnięcia wobec redakcji.
Sfera publiczna	Przestrzeń, w której obywatele formułują i sprawdzają racje dotyczące spraw wspólnych (Habermas).

A.4. Pojęcia AI i integralności informacji

Pojęcie	Znaczenie w dokumencie
Deepfake	Treść audio, wideo lub obraz wygenerowany lub zmanipulowany przez AI tak, że fałszywie przedstawia osoby lub zdarzenia.
Dywidenda kłamcy (liar's dividend)	Korzyść osoby, która może zaprzeczyć autentycznemu dowodowi, powołując się na możliwość jego wygenerowania (Chesney i Citron).
Provenance treści	Weryfikowalne informacje o pochodzeniu, autorze, narzędziach wytworzenia i historii zmian treści cyfrowej.
C2PA	Otwarty standard techniczny kryptograficznie podpisywanych metadanych pochodzenia treści (Content Credentials).
Znakowanie wodne (watermarking)	Osadzanie w treści syntetycznej sygnału umożliwiającego jej rozpoznanie.
System odpowiedzi AI	Asystent lub wyszukiwarka generatywna udzielająca odpowiedzi syntetyzujących informacje z wielu źródeł bez konieczności wizyty w źródle.
Halucynacja	Wytworzenie przez model AI treści nieprawdziwej przedstawionej jako fakt.
Skoordynowane nieautentyczne zachowanie (CIB)	Działania sieci kont współpracujących w celu wprowadzenia odbiorców w błąd co do tożsamości i skali nadawców.
Audyt algorytmów	Niezależna ocena działania systemów rekomendacji, rankingu i moderacji pod kątem ryzyk systemowych.
Ryzyko systemowe (DSA)	Ryzyko wynikające z projektowania i działania bardzo dużych platform, m.in. dla dyskursu obywatelskiego, procesów wyborczych i bezpieczeństwa publicznego.
Prominencja	Zapewnienie widoczności treści ogólnego interesu w interfejsach urządzeń i agregatorów.
Human-in-command	Zasada, zgodnie z którą człowiek zachowuje mandat i odpowiedzialność za decyzję wspieraną przez AI.
Symetria narzędzi AI	Zasada, że każdej zdolności AI instytucji państwa odpowiada równoważna zdolność AI obywatela, mediów i organizacji obywatelskich.
OSINT	Rozpoznanie ze źródeł otwartych — analiza publicznie dostępnych danych, zdjęć satelitarnych, rejestrów i mediów społecznościowych.

A.5. Skróty

Skrót	Rozwinięcie i znaczenie
A2A	Agent-to-Agent — protokół komunikacji między agentami AI
AI Act	Rozporządzenie (UE) 2024/1689 w sprawie sztucznej inteligencji
AIPCE	Alliance of Independent Press Councils of Europe — sojusz niezależnych rad prasowych Europy
AVMS	Audiovisual Media Services Directive — dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych (2010/13/UE, zm. 2018/1808)
C2PA	Coalition for Content Provenance and Authenticity
CIB	Coordinated Inauthentic Behaviour — skoordynowane nieautentyczne zachowanie
CIMA	Center for International Media Assistance
CMPF	Centre for Media Pluralism and Media Freedom (Florencja) — autor Media Pluralism Monitor
CoE	Council of Europe — Rada Europy
DSA	Digital Services Act — rozporządzenie (UE) 2022/2065 o usługach cyfrowych
EBU	European Broadcasting Union — Europejska Unia Nadawców
EDMO	European Digital Media Observatory
EEAS	European External Action Service — Europejska Służba Działań Zewnętrznych
EFJ	European Federation of Journalists
EMFA	European Media Freedom Act — rozporządzenie (UE) 2024/1083
ETPCz	Europejski Trybunał Praw Człowieka
FIMI	Foreign Information Manipulation and Interference
HHI	Herfindahl–Hirschman Index — wskaźnik koncentracji rynku
IPI	International Press Institute
KC / KK	Kodeks cywilny / Kodeks karny
KPI / KRI	Key Performance Indicator / Key Risk Indicator — kluczowy wskaźnik efektywności / ryzyka
KRRiT	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
MFRR	Media Freedom Rapid Response
MPM	Media Pluralism Monitor
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OODA	Observe–Orient–Decide–Act
OSINT	Open Source Intelligence
PAP	Polska Agencja Prasowa
POI	Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej
PSM	Public Service Media — media publiczne
PZM	Pętla Zwrotna Mediów
RMN	Rada Mediów Narodowych

Skrót	Rozwinięcie i znaczenie
RPOiC	Rzecznik Praw Obywatelskich i Cyfrowych (instytucja Projektu Konstytucji TRP)
RSF	Reporters sans frontières — Reporterzy bez Granic
SGEI	Services of General Economic Interest — usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym
SLAPP	Strategic Lawsuit Against Public Participation
TRP	TechnoRepublika Polska
TTPA	Rozporządzenie (UE) 2024/900 w sprawie przejrzystości i targetowania reklamy politycznej
UBO	Ultimate Beneficial Owner — beneficjent rzeczywisty
VLOP / VLOSE	Very Large Online Platform / Search Engine — bardzo duża platforma / wyszukiwarka internetowa (próg 45 mln użytkowników miesięcznie w UE)
VSM	Viable System Model — Model Systemu Żywnotnego
WDP	Wskaźnik Domknięcia Pętli

Aneks B. Bibliografia

Bibliografia obejmuje pozycje wykorzystane w publikacji: literaturę teoretyczną czterech dróg dowodowych, literaturę medioznawczą i ekonomiczną z korpusu destylatu MEDIA, raporty instytucjonalne, akty prawne i orzeczenia, dokumenty programowe TechnoSanacji oraz źródła weryfikacji stanu faktycznego na wrzesień 2026 roku. Pozycje oznaczone gwiazdką (*) cytowano za destylatem MEDIA, bez weryfikacji pełnego opisu bibliograficznego.

B.1. Cybernetyka, teoria systemów i teoria sieci

1. Ashby, W.R. (1956), An Introduction to Cybernetics, Chapman & Hall, Londyn.
2. Barabási, A.-L., Albert, R. (1999), Emergence of Scaling in Random Networks, „Science” 286(5439), s. 509–512.
3. Beer, S. (1972), Brain of the Firm: The Managerial Cybernetics of Organization, Allen Lane, Londyn.
4. Beer, S. (1974), Designing Freedom, CBC Learning Systems, Toronto.
5. Beer, S. (1979), The Heart of Enterprise, John Wiley & Sons, Chichester.
6. Benkler, Y. (2006), The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom, Yale University Press, New Haven.
7. Benkler, Y., Faris, R., Roberts, H. (2018), Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics, Oxford University Press, Nowy Jork.
8. Bennett, W.L., Segerberg, A. (2013), The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics, Cambridge University Press, Cambridge.
9. Boyd, J.R. (1987), A Discourse on Winning and Losing, Air University Library, Maxwell AFB.
10. Castells, M. (2009), Communication Power, Oxford University Press, Oxford.
11. Conant, R.C., Ashby, W.R. (1970), Every Good Regulator of a System Must Be a Model of That System, „International Journal of Systems Science” 1(2), s. 89–97.
12. Easton, D. (1965), A Systems Analysis of Political Life, John Wiley & Sons, Nowy Jork.

13. Foerster, H. von (2003), *Understanding Understanding: Essays on Cybernetics and Cognition*, Springer, Nowy Jork.
14. Goodhart, C.A.E. (1975), *Problems of Monetary Management: The U.K. Experience*, „Papers in Monetary Economics”, Reserve Bank of Australia, Sydney.
15. Hirschman, A.O. (1970), *Exit, Voice, and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States*, Harvard University Press, Cambridge MA.
16. Kossecki, J. (1981), *Cybernetyka społeczna*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa (wyd. 1: 1975).
17. Kossecki, J. (2002), *Elementy nowoczesnej wiedzy o sterowaniu ludźmi: socjotechnika, socjocybernetyka, psychocybernetyka*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kielce.
18. Luhmann, N. (1996), *Die Realität der Massenmedien*, Westdeutscher Verlag, Opladen (wyd. ang.: *The Reality of the Mass Media*, Polity Press, Cambridge 2000).
19. Mazur, M. (1966), *Cybernetyczna teoria układów samodzielnych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
20. Mazur, M. (1970), *Jakościowa teoria informacji*, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa.
21. Mazur, M. (1976), *Cybernetyka i charakter*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
22. Meadows, D.H. (1999), *Leverage Points: Places to Intervene in a System*, The Sustainability Institute, Hartland VT.
23. Meadows, D.H. (2008), *Thinking in Systems: A Primer*, Chelsea Green Publishing, White River Junction.
24. Medina, E. (2011), *Cybernetic Revolutionaries: Technology and Politics in Allende's Chile*, MIT Press, Cambridge MA.
25. Perrow, C. (1984), *Normal Accidents: Living with High-Risk Technologies*, Basic Books, Nowy Jork.
26. Shannon, C.E. (1948), *A Mathematical Theory of Communication*, „Bell System Technical Journal” 27(3–4), s. 379–423, 623–656.
27. Stigler, G.J. (1971), *The Theory of Economic Regulation*, „The Bell Journal of Economics and Management Science” 2(1), s. 3–21.
28. Wiener, N. (1948), *Cybernetics: Or Control and Communication in the Animal and the Machine*, MIT Press / John Wiley & Sons, Cambridge MA – Nowy Jork.
29. Wiener, N. (1950), *The Human Use of Human Beings: Cybernetics and Society*, Houghton Mifflin, Boston.
30. Wilsz, J. (2009), *Teoria pracy: implikacje dla pedagogiki pracy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.

B.2. Systemy medialne, przechwycenie mediów i sfera publiczna

31. Bajomi-Lázár, P. (2014), *Party Colonisation of the Media in Central and Eastern Europe*, Central European University Press, Budapeszt.
32. Bajomi-Lázár, P. (2024), *Media Capture Theory: A Paradigm Shift?*, „Central European Journal of Communication”.*
33. Besley, T., Prat, A. (2006), *Handcuffs for the Grabbing Hand? Media Capture and Government Accountability*, „American Economic Review” 96(3), s. 720–736.
34. Corneo, G. (2006), *Media Capture in a Democracy: The Role of Wealth Concentration*, „Journal of Public Economics” 90(1–2), s. 37–58.
35. Coşkun, G.B. (2020), *studium strategii przechwytywania mediów przez AKP w Turcji*.*
36. Dragomir, M. (2019), *Media Capture in Europe*, Media Development Investment Fund, Nowy Jork.
37. Habermas, J. (1962), *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Luchterhand, Neuwied (wyd. pol.: *Strukturalne przeobrażenia sfery publicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007).

38. Habermas, J. (2022), *Ein neuer Strukturwandel der Öffentlichkeit und die deliberative Politik*, Suhrkamp, Berlin.
39. Hallin, D.C., Mancini, P. (2004), *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*, Cambridge University Press, Cambridge.
40. Hallin, D.C., Mancini, P. (red.) (2012), *Comparing Media Systems Beyond the Western World*, Cambridge University Press, Cambridge.
41. Herman, E.S., Chomsky, N. (1988), *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*, Pantheon Books, Nowy Jork.
42. Indzhov, I. (2024), studium przechwycenia mediów w Bułgarii w okresie rządów GERB.*
43. Jakubowicz, K. (1995), *Media Within and Without the State: Press Freedom in Eastern Europe*, „Journal of Communication” 45(4).
44. Jakubowicz, K. (2007), *Rude Awakening: Social and Media Change in Central and Eastern Europe*, Hampton Press, Cresskill NJ.
45. Klimkiewicz, B. (2017), *State, Media and Pluralism: Tracing Roots and Consequences of Media Policy Change in Poland*, „Publizistik” 62(2).
46. Kozak, M. (2024), artykuł o prawnej chronologii przechwycenia mediów publicznych w Polsce i granicach reguł pomocy publicznej, „German Law Journal”.*
47. Leśniczak, R. (2024), *Politicization of Catholic Media in Poland 2015–2023*.*
48. Mungiu-Pippidi, A. (2008), *How Media and Politics Shape Each Other in the New Europe*, [w:] K. Jakubowicz, M. Sükösd (red.), *Finding the Right Place on the Map: Central and Eastern European Media Change in a Global Perspective*, Intellect, Bristol.
49. Petrova, M. (2008), *Inequality and Media Capture*, „Journal of Public Economics” 92(1–2), s. 183–212.
50. Ploch, A. (2018), studium governance mediów publicznych w Polsce po 2016 r.*
51. Urbaniak, P. (2024), *Systemy odpowiedzialności mediów w Polsce na tle systemów w innych krajach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
52. Racza, K. (2025), *Media Accountability Systems in Poland [recenzja]*, „Social Communication Ethics”.*
53. Węglińska, A. (2021), *Public Television in Poland: Political Pressure and Journalistic Culture*, Routledge, Londyn – Nowy Jork.

B.3. Komunikacja polityczna, platformy, ekonomia mediów i dezinformacja

54. Bruns, A. (2005), *Gatewatching: Collaborative Online News Production*, Peter Lang, Nowy Jork.
55. Chesney, R., Citron, D.K. (2019), *Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security*, „California Law Review” 107(6), s. 1753–1820.
56. Coombs, W.T. (2007), *Protecting Organization Reputations During a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory*, „Corporate Reputation Review” 10(3), s. 163–176.
57. Di Tella, R., Franceschelli, I. (2011), *Government Advertising and Media Coverage of Corruption Scandals*, „American Economic Journal: Applied Economics” 3(4), s. 119–151.
58. Entman, R.M. (1993), *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*, „Journal of Communication” 43(4), s. 51–58.
59. Goffman, E. (1974), *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, Harper & Row, Nowy Jork.
60. McCombs, M.E., Shaw, D.L. (1972), *The Agenda-Setting Function of Mass Media*, „Public Opinion Quarterly” 36(2), s. 176–187.
61. Meese, J., Bannerman, S. (red.) (2022), *The Algorithmic Distribution of News: Policy Responses*, Palgrave Macmillan, Cham.

62. Myllylahti, M., Meese, J. (2024), analiza modeli subskrypcyjnych i płatności platform na rzecz wydawców.*
63. Nielsen, R.K., Ganter, S.A. (2022), The Power of Platforms: Shaping Media and Society, Oxford University Press, Nowy Jork.
64. Pariser, E. (2011), The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You, Penguin Press, Nowy Jork.
65. Poell, T., Nieborg, D., van Dijck, J. (2019), Platformisation, „Internet Policy Review” 8(4).
66. Roozenbeek, J., van der Linden, S., Goldberg, B., Rathje, S., Lewandowsky, S. (2022), Psychological Inoculation Improves Resilience against Misinformation on Social Media, „Science Advances” 8(34), eabo6254.
67. Sunstein, C.R. (2017), #Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media, Princeton University Press, Princeton.
68. Szeidl, A., Szucs, F. (2021), Media Capture Through Favor Exchange, „Econometrica” 89(1), s. 281–310.
69. van der Linden, S. (2023), Foolproof: Why Misinformation Infects Our Minds and How to Build Immunity, 4th Estate, Londyn.
70. Vosoughi, S., Roy, D., Aral, S. (2018), The Spread of True and False News Online, „Science” 359(6380), s. 1146–1151.
71. Wardle, C., Derakhshan, H. (2017), Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making, Council of Europe, DGI(2017)09, Strasburg.

B.4. Raporty instytucjonalne

72. Alliance of Independent Press Councils of Europe (b.d.), Media Councils in the Digital Age, AIPCE / presscouncils.eu.*
73. ARTICLE 19, Media Freedom Rapid Response (2022), SLAPPs against Journalists across Europe, Londyn.
74. Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2026), Monitoring Media Pluralism in the European Union: Results of the MPM2026 — Country Report: Poland, European University Institute, Florencja.
75. CIMA, WAN-IFRA, Open Society Foundations (2014), Soft Censorship, Hard Impact: A Global Review, Waszyngton – Paryż.
76. Coalition for Content Provenance and Authenticity (2024), C2PA Technical Specification, wersja 2.x.
77. European Broadcasting Union (2019), Legal Focus: Public Funding Principles for Public Service Media, EBU, Genewa.
78. European Broadcasting Union (2024), EBU Response to EMFA Implementation in Poland (Position Paper, 23 września 2024), Genewa.
79. European External Action Service (2023), 1st EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats, Bruksela.
80. European External Action Service (2025), 3rd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats, Bruksela.
81. Głowacki, M. (2025), Media Capture Monitoring Report: Poland 2025, Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
82. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (2018), Sprawozdanie z działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w 2017 roku, Warszawa.
83. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (2026), Projekt „ustawy medialnej” — więcej chaosu niż realnych zmian, stanowisko z 21 stycznia 2026 r., gov.pl/web/krrit.
84. Newman, N., Ross Arguedas, A., Robertson, C.T., Nielsen, R.K., Fletcher, R. (2025), Reuters Institute Digital News Report 2025, Reuters Institute for the Study of Journalism, Oxford.

85. OECD (2021), News Media and Digital Platforms, OECD Competition Policy Roundtable Background Note, Paryż.
86. Partner Organisations of the Council of Europe Platform to Promote the Protection of Journalism and Safety of Journalists (2024), Press Freedom in Europe: Time to Turn the Tide. Annual Assessment 2024, Strasburg.
87. U.S. House of Representatives, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law (2020), Investigation of Competition in Digital Markets: Majority Staff Report and Recommendations, Waszyngton.

B.5. Akty prawne, dokumenty normatywne i orzeczenia

88. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.), art. 14, 54, 61, 213–215.
89. Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe (Dz.U. 1984 nr 5 poz. 24 ze zm.).
90. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. 1993 nr 7 poz. 34 ze zm.).
91. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 ze zm.), art. 212 i 216.
92. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 ze zm.), art. 23–24.
93. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2001 nr 112 poz. 1198 ze zm.).
94. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. 2007 nr 50 poz. 331 ze zm.).
95. Ustawa z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (Dz.U. 2016 poz. 25).
96. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych (Dz.U. 2016 poz. 929).
97. Ustawa z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz.U. 2024 poz. 928).
98. Ustawa o szczególnych środkach ochrony w postępowaniu cywilnym osób uczestniczących w debacie publicznej (ustawa anty-SLAPP), uchwalona przez Sejm 16 maja 2026 r., podpisana 19 czerwca 2026 r. (tytuł podany według komunikatów MFRR; oficjalny tytuł i publikacja w Dzienniku Ustaw do potwierdzenia).
99. Projekt ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz niektórych innych ustaw (MKiDN, skierowany do uzgodnień 8 grudnia 2025 r.).
100. Dyrektywa 2010/13/UE (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych), zmieniona dyrektywą (UE) 2018/1808 (Dz.Urz. UE L 95 z 15.04.2010; L 303 z 28.11.2018).
101. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii.
102. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych, DSA).
103. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/900 z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie przejrzystości i targetowania reklamy politycznej.
104. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ochrony osób uczestniczących w debacie publicznej przed oczywistie bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi (dyrektywa anty-SLAPP).
105. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1083 z dnia 11 kwietnia 2024 r. ustanawiające wspólne ramy dla usług medialnych na rynku wewnętrznym (europejski akt o wolności mediów, EMFA).
106. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji).
107. Rada Europy, Komitet Ministrów (1996), Recommendation No. R(96)10 on the Guarantee of the Independence of Public Service Broadcasting.

108. Rada Europy, Komitet Ministrów (2018), Recommendation CM/Rec(2018)1 on Media Pluralism and Transparency of Media Ownership.
109. Rada Europy, Komitet Ministrów (2024), Recommendation CM/Rec(2024)2 on Countering the Use of Strategic Lawsuits against Public Participation (SLAPPs).
110. Rada Unii Europejskiej (2022), A Strategic Compass for Security and Defence, Bruksela.
111. ETPCz, Lingens przeciwko Austrii, skarga nr 9815/82, wyrok z 8 lipca 1986 r.
112. ETPCz, Observer i Guardian przeciwko Wielkiej Brytanii, skarga nr 13585/88, wyrok z 26 listopada 1991 r.
113. ETPCz, Goodwin przeciwko Wielkiej Brytanii, skarga nr 17488/90, wyrok z 27 marca 1996 r.
114. ETPCz, Maciejewski przeciwko Polsce, skarga nr 34447/05, wyrok z 13 stycznia 2015 r.
115. TSUE, sprawy połączone C-37/20 i C-601/20, WM i Sovim SA przeciwko Luxembourg Business Registers, wyrok z 22 listopada 2022 r.

B.6. Dokumenty programowe TechnoSanacji

116. Węgrzyn, A. (2026), Manifest TechnoSanacji oraz CyberKulturowa wizja TechnoRepubliki, TechnoSanacja.pl.
117. Węgrzyn, A. (2026), Projekt Konstytucji TechnoRepubliki Polskiej (art. 73 — Publiczne media i informacja publiczna), TechnoSanacja.pl.
118. Węgrzyn, A. (2026), Prezydent — zintegrowana egzekutywa; Senat100 — jednoizbowa legislatura; Sąd Najwyższy wybieralny; Referendum — demokracja bezpośrednia; Sejmiki samorządowe, TechnoSanacja.pl.
119. Węgrzyn, A. (2026), Jednokadencyjność — akceleracja krążenia kadr; Controlling cybernetyczny, TechnoSanacja.pl.
120. Węgrzyn, A. (2026), System Informacyjny TechnoRepubliki Polskiej: Agent · Prediction & Future-Proofing · Cybersecurity (08.08.2026), TechnoSanacja.pl.
121. Węgrzyn, A. (2026), Rezyliencja — odporność państwa; Diagnoza Rzeczypospolitej; Narzędzia AI — dla obywateli i administracji (wyd. II), TechnoSanacja.pl.
122. TechnoSanacja (2026), Ład medialny Rzeczypospolitej — destylat korpusu MED (1267 publikacji, 15 klastrow), runda 16–17 września 2026 r., materiał roboczy projektu.

B.7. Źródła weryfikacji stanu faktycznego (wrzesień 2026)

123. ARTICLE 19 (2026), Poland: Anti-SLAPP Act is a victory for media freedom, article19.org (dostęp: 17.09.2026).
124. Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2026), Poland 2026, cmpf.eui.eu/country/poland-2026 (dostęp: 17.09.2026).
125. Diplomat Magazine (2026), Anti-SLAPP Act signed by the President is a victory for media freedom, 25.06.2026, diplomatmagazine.eu (dostęp: 17.09.2026).
126. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (2026), Projekt „ustawy medialnej” — więcej chaosu niż realnych zmian, gov.pl/web/krrit (dostęp: 17.09.2026).
127. Money.pl (2025), Media publiczne z nowymi zasadami finansowania. Jest projekt ustawy, money.pl (dostęp: 17.09.2026).
128. Portal Samorządowy (2026), Finansowanie mediów publicznych oraz reforma KRRiT przedmiotem uwag do projektu ustawy medialnej, portalsamorzadowy.pl (dostęp: 17.09.2026).
129. Rzeczpospolita (2026), Media a bezpieczeństwo. Czy EMFA pomoże zbudować w Polsce niezależne media publiczne?, rp.pl, 29.04.2026, akt. 17.09.2026 (dostęp: 17.09.2026).

Aneks C. Nota metodologiczna i luki badawcze

C.1. Metoda

Publikacja powstała w czterech krokach. Pierwszym była synteza destylatu MEDIA — korpusu 1267 unikatowych publikacji naukowych i raportów instytucjonalnych, podzielonego na 15 klastrów tematycznych i opracowanego przez ukierunkowaną lekturę kluczowych pozycji. Drugim było sformułowanie formuły naczelnej i przetłumaczenie czterech tez destylatu na dziesięć tez programowych. Trzecim było zbudowanie czterech dróg dowodowych — cybernetycznej, systemowej, sieciowej i ustrojowej — z wykorzystaniem aparatu pojęciowego wcześniejszych dokumentów TechnoSanacji. Czwartym była weryfikacja stanu prawnego i danych według stanu na 17 września 2026 roku. W przeglądzie wykorzystano agentów AI; wnioski i rozstrzygnięcia programowe należą do autora.

Instrumenty autorskie publikacji — Pętla Zwrotna Mediów, Protokół Odpowiedzi Instytucjonalnej, Wskaźnik Domknięcia Pętli, Rada Ładu Medialnego, Fundusz Misji Publicznej, Izba Odpowiedzialności Mediów i test koncentracji wpływu — są propozycjami programowymi, a nie opisem rozwiązań obowiązujących. Proponowane wartości progów i terminów wymagają kalibracji w pilotażu.

C.2. Luki badawcze wymagające dalszej kwerendy

- Brak systemowego, akademickiego studium przypadku przechwycenia mediów w Polsce w latach 2015–2023 analogicznego do prac o Węgrzech, Turcji i Bułgarii.
- Brak dedykowanego czterowymiarowego badania Polski według metodologii Hallina i Manciniego.
- Dane o koncentracji własności pochodzą głównie z lat 2013–2016, sprzed przejęcia Polska Press przez PKN Orlen.
- Brak zagregowanych danych o wydatkach reklamowych instytucji publicznych i spółek Skarbu Państwa w mediach prywatnych.
- Brak badań sondażowych o autocenzurze polskich dziennikarzy porównywalnych z Worlds of Journalism Study.
- Brak danych o polskim rynku reklamy cyfrowej w podziale na platformy.
- Sprzeczność źródeł co do obecności TVP News w dziesiątce najbardziej zaufanych marek informacyjnych — różne okna czasowe pomiaru.
- Rozbieżność między europejską klasyfikacją Polski jako kraju bez funkcjonującej rady medialnej a istnieniem Rady Etyki Mediów.
- Brak ilościowych badań siły efektu amplifikacji algorytmicznej i metodologicznie dojrzałych badań nad AI w komunikacji medialnej.
- Nieustalony stan dalszych prac nad projektem ustawy medialnej po konsultacjach z początku 2026 roku oraz oficjalny tytuł i data wejścia w życie ustawy anty-SLAPP.